

N = 13

# BÜLLETÄÄN



EESTI ÕPETAJATE KESKÜHINGU  
HÄÄLEKANDJA

KTKI



Eesti Õpetajate Keskuhingu  
häälekandja

B Ü L L E T Ä Ä N

Nr. 13

Bulletin of the Estonian Teachers  
Association in exile

Toimetus:

H. Rajamaa (ansvarig utgivare)  
E. Kiiman, H. Kirikmäe, H. Marand  
E. Raukas, J. Ungerson

EESTI PEDAGOOGIKA  
ARHIIVMUSEUM  
FOND ...R. 18847.....

Stokholm 1964

S i s u k o r d :

lhk.

1. Eesti Täienduskoolide päevaküsimusi. Koolitüüp. Täienduskoolide eesmärk. H. Rajamaa.....	3
2. Vajame ajakohaseid õpikuid H. Kajassaar .....	14
3. Näiteid täienduskoolide töökavade- dest. H. Rajamaa .....	19
4. New Yorgi Eesti Täienduskooli lau- lutundide kavad. M. Ramus .....	19
5. Õppekavalist materjali New Yorgi Haridusseltsi Täienduskoolist. Ed. Kärner..	21
6. Baltimore Eesti org-ide Täiendus- kool Baltimores. Ev. Tammaru ....	25
7. Õppetegevuses eesti noorte suvi- kodudes Saksamaal. J. Lepik .....	31
8. Täienduskoolide tööst Inglismaal. Eesti Täienduskool ja lasteaed Bradfordis. E. Luuk .....	41
9. Ülevaade Leicesteri Eesti Täien- duskooli tegevusest. A. E. Aaviksaar	46
10. Koolide arhiividest. H. Rajamaa ..	50
11. Stokholmi Eesti Algkool. U. Juuno	53
12. Suvekursus eesti õpetajaile Sånga-Såbys. Joh. Ungerson .....	57
12. Varia. Eesti Õpetajate Keskühingu 1963. a. tegevuse aruanne.....	62
14. Eesti Õpetajate Keskühingu tegevuskava 1964. a. ....	63
15. 1964. a. juhatusse koosseis.....	64

-----  
Käesolev "Bülletään" on Eesti  
Algkooliõpetajate Ühingu eri-  
number.



EESTI TÄIENDUSKOOLIDE  
PAEVAKÜSIMUSTI.

Eelmises "Bülletäänis" (nr.12) puudutasin ma õige lühidalt mõnda päevaküsimust täienduskoolide tööväljalt. Käesolevas "Bülletäänis", mis ilmub esmakordselt täienduskoolide erinumbrina, võtaksin lähemale vaatlusele küsimusi, mis on viimaste aastate jooksul eesti rahvusliku kasvatus- ja õpetustöö esile kerkinud ja eriti aktuaalseks muutunud.

Koolitüüp.

Seni oleme saanud oma rahvuslikku kasvatus- ja õpetustööd peamiselt täienduskoolide kaudu teostada. Rootsis on rõõmustavaks erandiks eesti algkoolid Stockholmis ja Göteborgis ja Eesti Gümnaasium Stockholmis. Mujal maailmas on tulnud seni ainult täienduskoolidega leppida. Saksamaal lisaneb täienduskoolides tehtavale tööle veel suvikodudes teostatav rahvuslik õpetustöö.

Täienduskool koolitüübina ei ole muidugi rahuldav - see on ju selge meile kõigile. Meie sooviks on ju, et mitte ainult Stockholmis ja Göteborgis, vaid ka Londonis, Torontos, New-Yorgis, Sydneys ja mujalgi tegutseksid täielikud eesti koolid. Rootsis on juba pikemat aega kõne all olnud täielike eesti koolide asutamise ka teistesse keskustesse ja koguni eriliste internaatkoolide rajamine. Kuid kõik taolised ettepanekud on osutunud eluvõõraiks mõttemõlgutusteks. Veel on Rootsis kuuldavale tulnud püüdlusi, suuremais

rootsi koolides õppivad eesti õpilased päevase koolitöö ajal 1-2 korda nädalas eesti keele tundi koondada. Sel korral peaksid eesti õpilased oma klassitunnist lahkuma. Nim. kavatsuse teostamine peab hõlmama kõik samas koolis õppivad eesti õpilased, et neist mingisugune koolitöö - rühm moodustada, sest tavaliselt samas koolis õppivate eesti õpilaste arv ei ole ju kuigi suur, enamasti alla 10-ne. Sel puhul tekib rida praktilisi probleeme. Missugusest õppetunnist soovivad õpilased loobuda, et siirduda eesti keele tundi? Kas võimlemisest? Või laulmisest rootsi klassis, selleks, et minna laulmist eesti klassis õppima? Kui ka peaks leiduma mõnes klassis õpilased, kes nõustuvad näit. laulmisetunnist omas klassis loobuma, siis teistes klassides on samal kellaajal ju hoopis teised ainetunnid, milledest võibolla ei soovi ükski eesti õpilane loobuda. Eesti keele tunnid korraldada pärast rootsi kooli lõppu? Aga tunnid ei lõpe kõigis klassides üheaegselt. Ja lõpuks: kas meil on teatud koolis, ütleme reedeti kella 2-3, toimuvate eesti keele tundide jaoks sobiv õppejõud n.ö. varnast võtta? Need on küsimused, mida tuleks hoolikalt kaaluda enne, kui tullakse vastava ettepanekuga üldsuse ette, kes ei tunne koolitöö tegelikke korraldamise üksikasju. Mõnede aastate eest oli Rootsis veel päevakorral eesti koolide moodustamine liitklassidega, s.o. ühte klassi koondada 2-4 õppeaasta õpilased. See ebaajakohane mõte vaibus varsti, sest vaevalt on meil lapsevanemad nõus saatma oma lapsi kooli või klassi, kus nõutavat taset kõigis õppeaineis praeguse koolisüsteemi juures

ei saa keegi garanteerida. Ja lõpuks peaksime veel ühte asjaolu silmas pidama: eesti laste arvu kõikumine. Sündide arv on väiksemais keskustes äärmiselt ebajühtlane, mõnel aastal ainult 1-2 last. Ühte kooli, kas või liitklassidega, ei saa ometi organiseerida ebakindlale õpilaskontingendile.

Kõigest eeltoodust peaks juba selguma, et meil tuleb paratamatult täienduskooli-mooduse juurde jääda seni, kuni ei leita uut koolivormi, mis on reaalne ja tegelikult teostatav.

Täienduskool on küllalt paendlik koolivorm, mis sisaldab endas avaraid võimalusi välimiseks ja sisemiseks laiendamiseks, vastavalt olukordadele. Siin olemegi jõudnud küsimuse juurde, mis vaevab kõiki täienduskoolide tegevuse korraldajaid ja õpetajaid, ja muidugi ka kõiki lapsevanemaid üle maailma: mitu korda nädalas või kuus saab täienduskool koos käia? Rootsis eksisteerib üks täienduskool, kus toimub õppetöö 2 korda nädalas à 3 tundi (Norrköpingus). Kõigis teistes kohtades toimub õppetöö üks kord nädalas à 3 tundi. Juba varem on "Bülletääni" veergudel kirjeldatud täienduskoolide tööd, mis toimub vaid 2 korda kuus, kuid siis juba suurema tundide arvuga korraga. Kui arvestada olukorda ja võimalusi, mis täienduskooli tegevuseks on kasutada ja eriti õpilaste töövõimet - neil peab ju olema ka küllaldaselt aega valmistumiseks õppetundideks oma igapäeva koolis ja ka puhuseks ja mänguks, resp. muudeks huviharrastusteks -, siis kaks korda nädalas töötavat täienduskooli tuleb lugeda

ideaalseks. Enam kaugemale me sellise koolivormi juures ei saa minna. Täiesti rahuldavaks võib loomulikult tunnistada korrapäeraselt kohe õppeaasta algusest kuni õppeaasta lõpuni kord nädalas à 3 tundi töötavat täienduskooli. Muidugi kus ei ole võimalusi iganädalaseks täienduskooli tegevuseks, seal tuleb paratamatult ka harvema kooskäimisega leppida. Nagu harilikus koolis, nii ka täienduskoolis tuleb arvestada ka mitmesuguseid lisäüritusi, milledeks valmistumiseks ei jatku normaalsest kooliajast. Ka nendeks kulutatav aeg tuleb lugeda iga kooli tegevusajasse, täienduskoolides aga eriti.

### Täienduskoolide eesmärk.

Kui me loeme või kuuleme täienduskoolides töötavate õpetajate sõnavõtte, siis need algavad ikka umbes nii ".... täienduskoolis on kohutavalt vähe aega ...", "... meil ei ole aega, me ei saa seda ega seda läbi võtta..." jne. Ka koolide küllastamistel tervitavad õpetajad nende ridade kirjutajat ikka "kohutava ajapuudusega". Millest tuleneb see alatine hädaldamine "kohutavast ajapuudusest"? Küllap sellest, et meie silmade ees ja teadvuses on mingi suur materjali hulk igast õppeainest, mis pärineb harilikust koolist, kus meie ise oleme õppinud ja ka õpetanud. Mis veel halvem, see hädaldamine on tihti tingitud ka õpikuist, näit. eesti keeleõpetuse alal, millede materjalihulka võivad meie täienduskoolid üsna hõlpsasti uppuda. On veel palju, palju teisi põhjusi hädaldamiseks, näit. õpilaste puudulik eesti keele oskus j.m.

Oma rahva pika ajaloo kestel oleme meie esmakordselt meile varem tundmatu olukorra ette sattunud. Juba 1945.a. seisime siin Rootsis, mõned aastad hiljem ka teistes maailmajagudes, oma noorte rahvusliku kasvatuse alal erilise olukorra ees. Meile selgus tõsiasi, et peale vähesete erandite tuleb suuremal osal meie lastest kohaliku maa kooli siirduda ja seal 1. klassist kuni haridustee lõpetamiseni õppida. Ainsaks reaalseks võimaluseks jäi meile meie laste võõras keeles saadavat või saadud haridust täiendada eesti rahvuslike ainete (eesti keele, eesti maateaduse ja ajaloo ja eesti laulude) alal. Sealt ka uue koolitüübi nimetus: täienduskool.

Igal koolil, resp. koolitüübil, peab olema oma õppekava üldiselt ja üksikute õppeainete kohta eraldi. Vahepeal ajamerre vajunud ligi 20 aasta jooksul oleme mitmete õppekavadega katsetanud - nendest on lähemalt juttu "Täienduskoollide tööpõllult" III osas. Koolide õppekavad on ju suuremalt jaolt oma aja lapsed. Ja ärgem unustagem ka meie tolleaegseid tõelisi eesti lapsi - nad olid keelelt ja meelelt täielikult veel eesti lapsed. Olukord, mille ees me seisame ligi paarkümmend aastat tagasi, on vahepeal mitmeti muutunud. Suurim muudatus on toimunud meie õpilaste koosseisus, - tunduva halvenemise suunas. Seda kibedat tõsiasja peame silmas pidama.

Kui nüüd tagasi tulla ajanappusest ja materjaliküllusest suure kurtmise juurde, siis eelnevas vihjasin juba mõnedele asjaoludele, mis seda on põhjustanud. Meil ei olnud kogemusi täienduskoollis töötamiseks. See koolitüüp oli



meile tundmatu. Me sattusime õpilaste kogu ette, mis koosnes 7-8 õpilasest 6. kuni 14. eluaastani. Peale oma üldise vaimse arenemise seisukohalt olid nad kõik väga erineva eesti keele oskusega. Kuidas korraldada õppetööd nendega, et kõigil oleks jõu- ja huvikohast tööd? Kui tihti on meie õpetajad - kas oskamatuses või mõtlematuses - nendega kui ühe rühmaga töötada püüdnud. Juba hariliku kooliklassi kohta, kus on tegemist samaealiste õpilastega, on väidetud, et seegi koosneb mitmest, üksteisest väga erinevast õpilaste rühmast. Sellega olemegi jõudnud ühe väga kardinaalse probleemi juurde täienduskooli töös: õpetamisviis.

Õpetamisviise on esinenud ja esineb praegugi koolitöös palju. Nende juures pikemalt peatumiseks ei ole siin kohal ruumi. Küll aga tahaksin siinjuures individuaalse ja rühmatöö õpetamisviisi esile tõsta. Täienduskoolis tuleb rühmiti ja võimalikult individuaalselt õpetada. Täienduskooli üsna väike õpilaskond - sageli kuni kümnekond õpilast - veel väiksemasse rühmadesse jaotada ja kogu jooksev õppetöö teostada väikeste rühmade viisi ja koguni individuaalselt - see ülesanne on isegi paljudele vanadele pedagoogidele ülejõukäivaks osutunud. Rühmiti ja individuaalselt töötamiseks on tarvis õppematerjali vastavalt ette valmistada ja enamasti kirjalikult valmis teha või enne tundi tahvlile kirjutada või joonistada. See on kõik selleks, et vastavad õpilasarühmad või üksikud õpilased saaksid aegaviitmatult tegevusse asuda. Me ei suuda aimatagi, kuipalju aega on paljud õpilased pidanud ootama, kui õpetaja alles õppetunnis

hakkab selgitama ja õpilaste abil meenutama seda, mida keegi eelmisel koolipäeval - üks või kaks nädalat tagasi - tegi või tegemata jättis. Samal ajal peavad kõik teised õpilased tegevusetult ootama. Tegevuseta olek ja sellest tekkiv igavus on arvatavasti rohkesti õpilasi meie täienduskoolidest peletanud.

Kust leida vajalikku materjali rühmiti ja individuaalselt töötamiseks? Harilikus koolis kasutatakse õpikuid ja mitmesuguseid töövihikuid, kaarte, pilte, filme, diagramme jne. Meil on seni olnud peamiseks õpi- ja õppeabinõuks õpik, neistki osa täienduskoolides kasutamiseks puudulikud ja ebasobivad. Vabanduseks võiks ju ette tuua mitmeid asjaolusid. Uhte ma mainisin juba - täienduskool oli koolitüübina meile tundmatu. Ja teiseks, olukorrad ja õpilased muutusid kiiremini kui me jõudsime uusi õpikuid koostada. Ka kogemusi ei olnud meil. Kui me seisime 1945. aastal täienduskoolide asutamise ees, siis tuli suure kiiruga hädavajalikke õpikuid koostada. Sellejuures oli sobiva materjali valik väga väike. Seisime olukorra ees, kas koostada õpikud käepärast olevast materjalist või üldse mitte koostada. Kolmandat võimalust ei olnud. Vahepeal on olukorrad põhjalikult muutunud. Meie noored kasvavad ju nüüd hoopis teistsuguses ümbruses ja sootult erinevais elutingimustes, kui need olid meil Eestis. Meie noorte üpris kehv eesti keele sõnavara on pärit pealegi teistsuguste mõistete piirkonnast. Kõigi nimetatud asjaolude tõttu muutusid meie eesti keele õpikud, allakirjutanu lugemikud kaasa arvatud, ebasobivaiks. Aga õpikute uuendamine meie oludes ja võima-

lustes ei ole sugugi nii lihtne, kui seda tihti arvatakse. Küsimus ei seisne üksnes rahas, kuigi seegi on väga oluline, vaid ka oskuses. Nende koostamise peaksid ju oma kätte võtma need, kellel on tegelikke kogemusi tööst nüüd võõrsil töötavate eesti koolide tööpõllul. Kes meist on suutelised ja võimelised seda tegema? Allakirjutanu "Eesti lugemik" I on juba üle aasta trükist otsas. Parajasti nende ridade kirjutamisel jõudis Kanadast allakirjutanu lauale pr. Hella Leivat'i koostatud uue eesti keele lugemiku käsikiri, mis on hirmuäratavalt mahukas. Loodetavasti saame sellest sobivama eesti keele lugemiku. Siinjuures kasutaksin võimalust meie õpetajate tähelepanu eraldumistendentsidele juhtida. Meid on vähe ja õnnestuks oleme pealegi peaaegu üle kogu maakera hajutatud. Oma koolide õpikute ja muu õppematerjali varustamise alal peame teostama maksimaalse koostöö. Kui meil õnnestub sellel alal - ükskõik missuguses maailmajaos - midagi välja anda, siis peame mõtlema ka kõigile eesti koolidele üle maailma. Juba 1961. aastal ilmus New Yorkis Eesti Rahvuskomitee Ühendriikides kirjastusel Aleksander Laan'e koostatud "Emakeeleõpik", mille kohta ilmus Olev Parlo arvustus eelmises "Bülletäänis". Kõigile vastavaile sammudele vaatamata ei ole nim. õpikut veel Rootsi müügile saadetud. Kui nüüd Kanadas ilmub õp. H. Leivat'i eesti keele lugemik, siis tuleks aegsasti mõelda ka sellele, et see oleks kõigile eesti koolidele üle maailma kättesaadav kohalike müügiesinduste kaudu. Seoses uute õpikute väljaandmisega olgu siinkohal vihjatud reformitaotlustele õpikute alal, millest on lähemalt juttu õp. A. Kajassaa-re kirjutises käesolevas "Bülletäänis".

Sellele küsimusele peaksime tõsisemalt mõtlema.

Aga millal pääseme hädaldamisest ja kurtmisest ajapuuduse ja materjalikülluse pärast? Ega me sellest päriselt ei pääse, sest ajanappusest ja materjaliküllusest kurdavad ka paljud harilike koolide õpetajad. Aga vähenema see peab mõlemal alal. Selleks on neil tarvis selgust saada selles, mida me suudame igas õppeaines, mis seisab täienduskooli kavvas, läbi võtta üldiselt ja igas üksikus koolis eriliselt. Sellega olemegi jõudnud täienduskooli õppekava juurde, mis on just praegu aktuaalne. Kõigepealt peame vabanema ettekujutusest sellest materjalihulgast, mis näit. Eesti 6-klas-silises algkoolis läbi võeti. Paljud, kes pole Eestis algkooliõpetajama töötanud, peavad vabanema oma teadmistehulgast kui mõõdupuust, mida nüüd täienduskooli õpilased peaksid omandama eesti keele alal. Õpetaja head ja põhjalikud teadmised eesti keele, eesti ajaloo ja maateaduse ja eesti laulude õpetamise alal on pandiks nim. ainete edukaks õpetamiseks täienduskoolis. Materjali, peale lugemike, on veel mitmesugust, - näit. kadunud Ants Roosi toimetatud "Kiri-Kool", mille materjalihulk on otse ammendamatu näit. õpilaste eestikeele sõnavara rikastamiseks. Kohaliku maa koolide koduloo, loodusloo ja maateaduse rikkalikud piltide kogud annavad liisamaterjali ka meie täienduskoolide töösisustamiseks ja mitmekesistamiseks. Kas ja kuipalju on neid võimalusi kasutatud? Seni on ilmunud mitmelt õpetajalt, kellel on häid ja kaua-aegseid kogemusi ka täienduskooli tööpõllul,

kirjutisi mitmesugustest tööviisidest ja abinõudest täienduskooli õppetöö mitmeke-sistamise alal koguteostes "Täienduskoo-lide tööpõllult" I-III. Kas on nim. kir-jutisi uuritud ja ka oma töösse rakenda-da püütud?

Täienduskooli võimuses on anda vähe, aga seda tuleb kindlas süsteemis teha. Sealjuures ei saa meie ühegi lugemiku ega keeleõpiku seisukorra juures rippuda. Täienduskool ei tunne klasse ühes ja sa-mas kooliruumis, ta tunneb vaid õpilaste rühmi või koguni üksikuid õpilasi, kes kõik töötavad erineval kaugusel ja erine-va tempoga, vastavalt nende tasemele ja individuaalsele jõudlusvõimele. Ühed, ka sama-ealised õpilased, ei tarvitse teha sama palju, ja parimate õpilaste jõudlus ei tarvitse olla mõõdupuuks nõrgemate õpilaste jõudluse hindamisel. Eesti täienduskool on vabatahtlik kool ja seal tuleb iga õpilast tema võimete ja suutmis-te kohaselt hinnata.

Eestikeelne noorsookirjandus on meie suureks valulapseks. Sellest on palju kir-jutatud ja isegi hädakisa tehtud. Tõsi-asi on, et meie noored ei loe ega taha eestikeelseid noorsooraamatuid lugeda. Põhjus on väga lihtne: nad kustutavad või on juba kustutanud oma lugemislaua koha-liku maa noorsooraamatute lugemisega. Isu on läinud. Õpetajate ja lastevanemate sundimist kergendaks vahest põnevus, huvi-tavus, kaasakiskuvus, kergesti arusaada-vus - kuid nim. momente leidub meie noor-sooraamatuis väga napilt. Kuid paremate puudusel tuleb meil siiski oma noorsoo-raamatuid jooksvasse õppetöösse põimida, kas või aeg-ajalt neist valitud lõike et-



te lugeda ja esinenud probleeme harutada. Seeme on visatud.

Täienduskoolide õpetajate järelkasvu küsimusele vihjas allakirjutanu ka eelmises "Bülletäänis". Sellele vihjab ka hr. Kajassaar oma kirjutises käesolevas "Bülletäänis". Arusaadavalt on see küsimus väga tõsine, Meie õpetajatepõlv vananeb ja hakkab järk-järgult tööväljalt eemalduma. Kes astub asemele? Uusi õpetajaid meie noorte hulgast vämb kuuldavasti kõigis asukohamaades, kus on meil täienduskooli. Neist võiksime asemele - astujaid saada, aga siin pörkame kohe kokku paiknemise küsimusega: noore eesti õpetaja töökoht ja meie täienduskooli asukoht ei lange kokku. Mõned noored õpetajad võivad vahest siiski ka meie täienduskoolides rakendamist leida. See ei lahenda aga probleemi. Meie kesk- ja kõrgema hariduse saanud haritlaskond? Nendest võime ühe osa saada. Muidugi, kellel on eeldusi pedagoogiliseks tegevuseks, lisaks vastav enesetäiendamine.

Meie noortejuhid on need, kelledele võiksime rohkem lootusi rajada. Juba 1958.a. alustas Eesti Õpetajate Keskuhing koostööd eesti noortejuhtidega Rootsis, korraldades 22. juunil s.a. Eesti III Laulupeo ajal Göteborgis ühise kokkutuleku noortejuhtidega ja samal aastal 28. sept. Stokholmis ühise suurema nõupidamise. Pärast jätkas koostööd E.Komitee Koolitoimikond, korraldades 1960. aastast alates õppepäevi ühiselt õpetajaile ja noortejuhtidele. Sellega on astutud otsustav samm. Koostöö kaudu lähendada noortejuhte täienduskoolides tehtavale rahvuslikule kasvatusetööle. Meil ei ole

valikut. Noortejuhtide hulgast peame saama suurema osa, kes astub meie asemele koolipõllule. Nagu märkisin juba eespool, on meie täienduskool küllalt paindlik koolitüüp: selle sisulist tööd võib lähendada noorteorganisatsioonis tehtavale rahvuslikule kasvatustööle, või ka vastupidi. Muidugi on sellel alal veel palju rasket tööd ees, kuid nende eest ei tohi meie tagasi pörgata, sest meie noorte rahvuslik kasvatustöö peab jätkuma.

H. Rajamaa

### VAJAME AJAKOHASEID ÕPIKUID.

Milliseid õppe- ja käsiraamatuid vajaksime meie demokraatlikus maailmas tegutsevaile eesti alg- ja täienduskoolidele, selle üle on seni ainult möödamminnes mõtteid vahetatud. Oleme leppinud sellega, mida autorid ja kirjastajad on meile muretsenud. Süüdi selles ükskõiksuses on eelkõige lootus, et pagulaspõlv ei kesta kaua ja seepärast oleks mõttetum ajaviide töötada meie koolide nii sisuliste kui ka formaalsete küsimuste põhjalikuma viimistlemisega. Oleme harjunud sellega, et lapsed käivad koolis ja küllap õpetajad ajavad seal asjad joonde.

Tänu asjaolule, et meil on vabas maailmas leidunud nii kutselisi kui ka kutseta õpetajaid, kes ohvrimeelselt on oma tööpõldu edasi harinud, on meie kool paguluses püsinud. Rööbiti koolidega on noorteorganisatsioonid teinud tänuväärt tööd. Viimased, eriti skautlikud orgid, on koolidest paremas olukorras, kuna seal pannakse erilist rõhku noortejuhtide kas-

vatamisele ja seetõttu on nendel vajaline kaader ja selle järelkasv olemas. Õpetajate järelkasvu võib märgata ainult kõrgemate koolide osas. Algkoolide õpetajaid, keda meie esijonnes vajaksime, on ainult mõni üksik paguluses juurde tulnud. Kuna praegune õpetajatepõlv on jõudmas pensioniikka, oleme paratamatult seatud küsimuse ette, et kuidas lähemas tulevikus oma koolitööd korraldada.

Bestlased elavad hajutatult teiste rahvuste hulgas ja sageli on paljudel perekondadel võimatu saata oma lapsi eesti täienduskoopidesse või noorteorganisatsioonidesse. Ka siin on skautlikud organisatsioonid paremas olukorras üksikskautide organiseerimise kaudu.

Olen kuulnud lastevanemate soovi parallelismi vältimiseks koolide ja noorteorganisatsioonide vahel. Kuid kas saab siin üldse juttu olla parallelismist. Kooli kui õppeasutust saab võrrelda töökohaga, kuna noorteorganisatsioonid korraldavad noorte vabaaja veetmist, viies seega ellu koolis omatud oskusi ja teadmisi, neid olude kohaselt ümber vormides. Ei kool ega noorteorganisatsioon ole ühiskonda juhtiv, vaid nad teenivad ühiskonda. Mõlemad peavad jälgima ühiskonna vajadusi ja respekteerima selle tahet. Küll aga võiks kõne alla tulla ülalmainitute tihedam koostöö, mille na- jal võiks edukamalt kaasa tõmmata ka neid kodusid, mis on seni passiivseks jäänud.

Kui koolidele muretseda ajakohased õppevahendid ja õpikud, võiksid innukad noortejuhid ka koolides hea eduga töötada. Noorteorganisatsioonide eelised leiak-

sid seega rakendamist koolitöös. Üksik-  
skautide eeskujul saaksime organiseerida  
ka kodukoolid.

E.K. koolitoimkond astus 1963. a. tänu-  
väärt sammu kutsudes kõiki asjast huvita-  
tuid, nii üksikisikuid kui ka organisat-  
sioone, avaldama oma seisukohti kodumaa-  
list aineõpetust koordineerivate õppeka-  
vade kohta, esitades ühtlasi mõttevahetu-  
se hõlbustamiseks skisseeritud kavad. Loo-  
detavasti on vastuseid üleskutsele saabu-  
nud rikkalikult. Seega liigub vormilise  
külje küsimus lahendamise suunas.

Ka sisuline osa koolitöös vajab pa-  
ratamatult ümberkorraldamist ja otstarbe-  
kohastamist. Käesoleva kirjutise mõte  
ongi seda küsimust mõttevahetuse korras  
üles tõsta. Eestkätt peame mõtlema sobi-  
vate õpperaamatute muretsemisele. Sel-  
lest on ju juttu tehtud, kuid konkreet-  
sete ettepanekuteni ei ole kunagi jõu-  
tud. Õpikute puudus on aga suur ja nende  
hulgas on osa koolides kasutamiseks so-  
bimatud. Näitena võiksin tuua ühe viima-  
ti ilmunud Eesti maateaduse õpiku.

Kirjanik B. Kangro esines neil päe-  
vil Göteborgis huvitava ettepanekuga,  
soovitades koostada eestkätt vastav kä-  
siraamat lastevanemaile. Ettepanek on  
kõigiti teretulnud. Kuid see ei lahenda  
veel õpikute küsimust.

Kas ei oleks mõeldav koostada ja väl-  
ja anda sari õpikuid, mis haaraksid kõi-  
ki aktuaalseid aineid, kaasa arvatud kä-  
siraamat lastevanemaile, mis oleks üht-  
lasi juhtnööriks õpikute kasutamisel  
kodukoolides? Seega avaneks eestiainelis-  
te teadmiste õpetamise võimalus ka iso-

leeritud kodudes lastevanemate juhtimisel, selleks sobiva õpiku abil.

Kuid milline peaks sobiv õpik olema?

1. Õpik peaks sisaldama vajalise osa teadmisi, mida õpilane peab omandama.
2. Õpiku aineulatus ei tohi piirduda ainevalla miinimumiga, vaid peab ka võimaldama ainekäsitlemisest enam huvitatud õpilastele ainesse süvenemist.
3. Õpiku keel olgu kergesti loetav ja ainekäsitlemisest huvitav, niisamuti aja-, olukorra- ja otstarbekohane.
4. Võimaluse piires juhatagu õpik ainekäsitlemisest eriti huvitatud õpilaste täiendavate materjalide juurde.
5. Õpik peaks sisaldama küllaldaselt määratletud ülesandeid õpilastele iseseisvaks töödeks. Võimaluse korral peaks õpik olema ühtlasi tööraamat, kus lahendatud ülesanded täiendaksid õpiku sisu.
6. Teatavate ainete (emakeel, kodulugu, maateadus, ajalugu) õpikud peaksid tugevama kaandvõimega ideele, mitte ainult ainekäsitlemisele.
7. Õpikuile lisaks tuleks soetada audiovisuaalseid õppevahendeid heliplaatide, valguspiltide, filmide jne. näol.
8. Õpiku formaat peaks olema sobiv käsitlemiseks. Lehekülgede arv ei tohiks olla suur. Mahukamad õpikud oleks sobiv jaotada üksikvihkudesse. Vihke saaks koondada kaustadesse, mis täiendatuna õpilaste iseseisvate töödega moodustaksid terviku, millel mälestusesemena oleks teatud väärtus.



Seega oleme jõudnud vihkõpikuteni. Omariikluse ajal tehti Eestis nendega katseid ja suhteliselt heade tagajärgedega. Täienduskoolides ja koduõppimisel paguluses sobiksid paremimi õpikud, mis on koostatud vihkudena ainete ja õppeaastate järgi. Neid vihke saaks kasutada ka täisaegseis eesti koolides saateainena või ka õpikutena eestialaliste ainete õppimisel. Niisamuti oleksid need tõhusaks abiks noorteorganisatsioonide töös.

Ainekäsituselt peaksid õpikud kõigis õppeaineis olema kooskõlastatud, et vältida asjatut kordamist, ja peavad hõlbustama sidemepidamist ainete vahel. Seega läheneksime üldõpetuse printsiibile.

Kui nendele kavakindlalt ja läbimõeldult koostatud õpikuile juurde lisada B. Kangro poolt soovitatud käsiraamat lastevanemaile ja õpetajaile, oleks sari täielik.

Praegu töötab grupp eesti pedagooge koduloo õpiku koostamisel eeltoodud põhimõtete kohaselt. Õpiku esimene vihik saab lähemal ajal trükivalmis. Kui peaks leiduma majanduslikke võimalusi selle vihu trükkimiseks, saaksime lähtealuse, mille vigu ja vourusi analüüsid avaksime tee järgmiste vihkude koostamiseks.

Loodan, et käesolev kokkuvõtlik kirjutus asjast huvitatute mõtted liikuma paneb ja mõttevahetuse õpikute küsimuses häid tagajärgi annab.

H. Kajassaar

NÄITEID TÄIENDUSKOOLIDE TOOKA VADEST.

Möödunud aastal oli Memis korraldatud täienduskoolide õpetajate ja noortejuhtide õppepäevade kavas ka täienduskoolide õppekavad. Mitmed täienduskoolid saatsid allakirjutanule oma kooli töökavu. Nendest teeksin "Bülletääni" kaudu kõigile täienduskoolidele kättesaadavaks kahe U.S.A-s töötava täienduskooli töökavad. Kõigil täienduskoolidel üle maailma on seega võimalus nendega tutvuda ja oma kooli töökavadega võrrelda.

H. Rajamaa

New-Yorgi Eesti Täienduskooli

Laulutundide kava.

I - II klass

<u>Laulu nimi</u>	<u>Autor</u>
Ratsasõit .....	Rahvasuust
Lapsed tuppa .....	-
Tiiu talutütrekene ....	Eesti rahvaviis
Kus sa käisid, sokukene	" "
Tombi Toomas .....	J. Aavik
<u>Talvelaul</u> : Küll on kena kelguga ...	-
Uisuteel .....	T. Vettik
<u>Jõulud</u> : Läbi sahiseva lume .....	J. Aavik
Püha öö .....	-
Jõulutaadi ootel.....	J. Aavik
Jõuluõhtul.....	J. Aavik
Miks nii hilja õhtukellad?...	A. Läte
Oh kuusepuu, oh kuusepuu .....	-

Isamaa laule: Eesti hümn  
Eesti lipp (osaliselt)

Kevad ja emadepäev:

Juba linnukesed..... Eesti rahvaviis  
Kodu (Vaikne, kena  
kohakene) ..... " "

Kallis emakene ..... Miina Härma  
Kord mõtetes istus . Eesti rahvaviis  
Lapse palve:Püha  
Jeesus pühitse.... J. Aavik  
Emasüda (osaliselt) Rahvasuust

Muud laulud:

Marsilaul:Lapsed,  
lähme lauluga ... E. rahvav.ainel  
Laulge poisid, laul-  
ge peid ..... Eesti rahvaviis  
.---.---.

Lauluõpetaja: Mari Ramus

III - VI klass

Eesti hümn ) Kordamine või  
Eesti lipp ) uuesti õppi-  
Eesti on me isamaa ) mine

Jõulud:

Püha öö...  
Kuis särab ja hiilgab  
Oh lapsed, kõik tulge  
Oh jõulupuu, kuis armsalt ...  
Neil karjastel väljas  
Oh sa õnnistav ...  
Ma tulen taevast ülevalt  
Talvehommik ..... J. Aavik  
Lapse palve ..... K. Aavik  
Võta nüüd Issandat ...  
Õnnista ja hoia.

Isamaale:

Sünnimaa laul... Soome laul  
Hoiä, Jumal, Eestit J. Aavik  
Kui Kungla rahvas .. E. Rahvav.

Kevad- ja emadepäeva laule:

Jõua kätte kevade .. Soome rahvalaul  
Ema süda ..... Eesti rahvav.  
Kodule: üksik maja-  
kene ..... J. Aavik  
Kord mõtetes istus  
(kahel häälel) .... E. rahvav.

Muid laule:

Pillilugu. ) Eesti  
Labajalavalss.) rhv.

-.-.-.-.-

Lauluõpetaja: Mari Ramus

ÕPPEKAVALIST MATERJALI NEW-YORGI  
HARIDUSSELTSI TAIENDUSKOOLIST.

Meie koolil on 6 klassi, 7-mes klass on lasteaed. Igal klassil on oma klassijuhataja, kes annab oma klassis eesti keele ja kodumaatundmise tunnid. Laulmise, mängude ja usuõpetuse tunnid antakse eriõpetajate poolt. Iga klassijuhataja viib oma klassi kuni lõpetamiseni ja siis alustab jälle 1. klassiga.

Siinjuures annan iga klassi õpilaste vanuse, ainetundide arvu ja läbivõetud aine ulatuse eesti keeles ja kodumaa - tundmises.

I klass.

Klassis on 14 last, vanus 6-7 a. Eesti keele tunde aasta jooksul 35 tundi.

Kirjutamisega on jõutud iseseisvalt lause ehitamiseni. Punkt ja suur algustäht.

## II klass.

Klassis on 16 õpilast, 7 - 9 a. Eesti keele tunde aasta jooksul 26. Keeleõpetuse osas: täishäälikud ja kaksiktäishäälikud; kaashäälikud ja kaksikaashäälikud; punkt, koma, küsi- ja hüüumärk.

## III klass.

Klassis on 11 õpilast, 9-11 a, Eesti keele tunde on olnud aasta jooksul 26. Keeleõpetuse osas: lühike ja pikk häälik (täis- ja kaashäälik),

k, p, t ja g, b, d.

Punkt, küsi- ja hüüumärk.

Alg- ja järgarvud (osaliselt) vastandsõnu

lühenenud asesõnad: ma, sa, ta,  
mul, sul jne.

kaksiktäishäälikud

silp ja sõna poolitamine

k või kk

p või pp

t või tt

g, k, kk.

## IV klass.

Klassis on 15 õpilast, 9-12 a. Aasta jooksul on olnud 21 eesti keele tundi. Opetaja lisaseletus:

Nii väheste tundide juures ei ole aega palju grammatika reeglite jaoks. Õigekirja harjutamiseks teen õpilastele etteüt- lusi õpitud lugemispaladest. Selle meetodi juures saavutavad õpilased siiski teatud õigekirja taseme, ilma et neil oleks reeglitest palju aimu. Annan ainult ük-



sikud möödapääsematud reeglid. Küsimused, nagu rõhk, vältevaheldus, sisehäälikud oleme sunnitud aja puudusel kõrvale jätma. Mõistetega, nagu lause mõiste, punkt, alus ja öeldis, õpilased tutvunevad ameerika koolis, neist läheme kergelt üle. Sõnavara rikastamine on väga oluline, elades võõra rahva hulgas. Sõnavara rikastamiseks oleme kõik vastavad harjutused A. Laane "Emakeele õpikust" teinud. Õpilastele teeb suuri raskusi ühe- ja kahekordsete tähtede tarvitamine. Õpikust teeme küll väldete harjutused, aga nad kirjutavad kuulmise järele ilma väldete määramiseta, kuna see peatükk on liiga teoreetiline meie lühikese aja jaoks. Grammatika reeglitest pean oluliseks IV kl. jaoks:

liited -gi ja -ki  
astmevaheldus (laadivahelduse  
mõiste)  
tugeva ja nõrga astme määramine  
b, d, g, s-tähe kõrval.

Kodumaatundmine:

Ilmakaared, Eesti asend maailma-  
kaardil ja Eestimaa seinakaar-  
dil, Eesti piirid, naabrid, me-  
red, saared, jõed, järved (muidu-  
gi mitte kõik vaid suuremad),  
Põhja-Eesti (Harju, Järva, Viru);  
Lääne-Eesti (Lääne, Saare, Pärnu);  
Kesk-Eesti (Tartu, Viljandi);  
Lõuna-Eesti (Valga, Võru, Pet-  
seri). 9 Õppetundi aastas.

V klass.

Klassis on 16 õpilast, 10 - 13 a. (Suurem osa 11 ja 12 aastased). Eesti keele tunde on aasta jooksul olnud 38.

Keeleõpetuse osas:

ma ja maa; kel ja kell  
häälikute peenendus  
liitsõnad  
käänamine: käänded, peakäänded  
ja nende sugulus  
astmevaheldus sõnade käänamisel  
pika ja lühikese hääliku kordamine.

Kodumaatundmine:

Eesti iseseisvuse süünd (2õppet.)  
Vabadussõda (2 õppet.)  
Asutav Kogu, põhiseadus ja maareform  
(1 õppet.)  
haridusolud (1 õppet.)  
majanduslik areng iseseisvuse ajal  
(1 õppet.)  
kordamine ja testid (2 õppet.),  
9 õppetundi aastas.

VI klass.

Klassis on 8 õpilast, 11-13 a. Eesti keele tunde aastas on olnud 17.

Keeleõpetuse osas:

käänamine, nõrk ja tugev aste (V kl.  
kursuse jätk)  
pööramine: kindel ja käskiv kõneviis,  
minevik ja olevik  
tegijanimi, teonimi, -da tegevusnimi  
kirjavahemärgid  
pea- ja kõrvalause  
eelmistes klassides läbivõetud keele-  
õpetuse kordamine seoses lugemise  
ja kirjutamise raviga.

Kirjanduslugu: "Kalevipoeg", kirjanikest:  
Tammsaare, Mälk, Under, Visnapuu.

Kodumaatundmine: maateadus 16 õppet.

V kl. kursuse lühike kordamine.

Eesti kui põllumajanduslik riik, põl-

lundus, karjandus, piimandus; kalas-  
tamine, maapõuevarad, tööstus, met-  
sandus; puud loomad.

ajalugu 16 õppetundi

muistne vabadusvõitlus

orjuse aeg (vahelduvad vöörad pere-  
mehed)

ärkamiseaeg

Vabadussõda ja riigi loomine

elu omariikluse ajal

Eesti praegune saatus.

.-.-.-.-.

Lugemikkudeks kasutame H. Rajamaa lu-  
gemikke ja neist ei loe meie mitte lehe-  
külj leheküljelt, vaid iga õpetaja oma  
klassis teeb palade valiku.

Keeleõpetuse raamatuks on A. Laane  
"Emakeeleõpik".

Ed. Kärner

BALTIMORE EESTI ORG-IDE TÄIEN-  
DUSKOOI, BALTIMORES, MARYLANDIS, USA-s

Baltimore E.Org-ide täienduskoool töö-  
tab seitsmendat aastat. Käesoleval õppe-  
aastal on meil neli õpperühma. Kahel õp-  
peaastal pole meil algajaid õpilasi koo-  
lis olnud. Töötame igal nädala-pühapäeval  
ja kokku on käesoleval õppeaastal 27 õp-  
pepäeva. Kolmel eelmisel õppeaastal tööta-  
sime viie õpperühmaga, õpetajate arvu vä-  
henemise tõttu. Möödunud sügisel olime  
sunnitud kahte viimast-, vanemat õpperüh-  
ma liitma.

Alljärgnevaga püüame lühida ülevaate anda kõigest sellest, mis meie käesoleval õppeaastal oleme teinud.

### III õpperühm.

(Igal koolipäeval peetakse: 3 emakeele tundi, 1 laulmise tund ja 1 usuõp.t.)

1. Õpilaste vanus on 6-8 aastat.
2. 3. õpper. käib koolis neljandat aastat (välja arvatud üks 6-e aastane õpilane).
3. Käesoleval õppeaastal on 3-das õpperühmas:

63 emakeele tundi, 5 koduloo tundi  
24 laulmise tundi ja 24 usuõp. tundi.

4. Emakeeles on õpitud järgmist:

(Lugemiseks on tarvilusel H. Rajamaa "Aabits" ja "Emakeele lugemik".)

Loetud lehek. 36-dast -Küsimused-  
kuni -Koduseid toimetusi II -. Koolis on ühiselt loetud nelja lasteraamatut ja korratud varem õpitud lugemistükke. Enamus lugemistükke on ümber kirjutatud - kirjutamise harjutamiseks.  
b, d, g kasutamisest sõna alguses.

5. Koduloos on käsitletud järgmisi teeme:

metsloomi-koduloomi  
vokk - ketramine  
kodumaa metsalilli  
veski - jahvatamine  
vili - leib

6. Laulmise tundideks on ühendatud kolme õpperühma õpilased 6-13 a vanuses. Käesoleval õppeaastal õppisime järgmised laulud:

Tasa, tasa jõulukellad kõlavad.  
Kevadel (Oh mis rõõm on siin)  
Eideratas +  
Talvehommik (Aknast õue vaatab  
Kallis emakene Mati)

± Nüüd lapsed rõõmustagem } kaanonid  
+ Kell

Varem õpitud lauludest korratud:

Püha öö

Tihane

+ Mutionu

Oh, Sa rõõmustav

Keerle, veerle jõeke

+ Ratsasõit.

Õpilasi enam huvitanud laulud on märgitud tähekesega (+).

Uued laulud on õpitud kahel häälel.

#### IV õpperühm

(Igal koolipäeval peetakse 3 emakeele-, 1 laulmise- ja 1 usuõpetuse tundi).

1. Õpilaste vanus: 9 - 10 a.
2. 4-jas õpperühm käib koolis keskmiselt kolmandat aastat.
3. Käesoleval õppeaastal on 4-dal õpperühmal:  
64 emakeele tundi, 24 laulmise- ja 24 usuõpetuse tundi.
4. Emakeele õppimiseks kasutame: H. Rajamaa "Aabits" ja "Emakeele lugemik" ja H. Jänes'e "Meie emakeel" I.

Lugemises algasime lugemiku 49-dalt leheküljelt ja jõudsim 72-se lehek.-ni. Lisaks sellele - jõulude eel - lugesime jõulusisulis- ja kevadpühade eel - vasta-va sisulisi lugemispalasi. Koduloolist ainekäsitlust on tarvitatud sageli, kuigi pole olnud otse koduloo tunde.

Käsitletud on järgmised keeleõpetuslikud teemad harjutusraamatu kaasabil:

Lause ja sõna.

Täht ja häälik.

Punkt, küsi- ja hüüumärk.

Tähestik.

Silp ja silbitamine.

Täis- ja kaashäälikud.

Lühike ja pikk täishäälik.

Lühike ja pikk kaashäälik.

On kirjutatud etteütlusi.

5. Laulmine toimub koos kolmanda ja viienda õpperühmaga.

#### V õpperühm.

(Igal koolipäeval peetakse 3 emakeele tundi, 1 usuõpetuse- ja 1 laulmise t.)

1. Õpilaste vanadus - 11-13 aastat.
2. 5-es õpperühm käib koolis viiendat aastat.
3. Käesoleval õppeaastal on 5-dal õpperühmal 67 emakeele-, 24 laulmise- ja 24 usuõpetuse tundi.
4. Lugemiseraamatuna tarvitame H. Rajamaa "Eesti Lugemik" I. Lugemikust on käesoleval õppeaastal läbi töötatud lugemispalad alates 82-sest leheküljest kuni 190-da leheküljeni.

Harjutuste raamatuna tarvitame Jänese "Meie emakeel" I ja oleme käesoleval õppeaastal läbi töötanud harjutused alates 92-sest kuni 265-da harjutuseni.

5. Laulmisetunnid peeti koos 3-da ja 4-da õpperühmaga.

#### VI õpperühm.

(Igal koolipäeval peetakse 6-da õpperühmaga 2 emakeele tundi, 1 usuõpetuse-, 1 laulmise- ja 1 Eesti ajaloo või -maadeteaduse (vaheldumisi) tund.

1. Õpilaste vanadus on 16-17 aastat.
2. 6-es õpperühm käib koolis seitsmendat aastat.

3. Käesoleval õppeaastal on 6-dal õppe-  
rühmal 46 emakeele-, 11 Eesti maatea-  
duse-, 11 Eesti ajaloo-, 21 laulmise-  
ja 23 usuõpetuse tundi.
4. Lugemise raamatuna kasutame H. Rajamaa  
"Eesti Lugemik" II 1959 a. väljaan-  
net. Lugemispalade valik on ühendusse  
seatud kas Eesti ajaloo- või maatea-  
dusega. Lugemise käsitlemisega käsi-  
käes on olnud tundmatute sõnade ja mõis-  
tete seletamine.

Loetud on:

Lauluisa kodulinna.  
Jüripäevaöö unistus 1343.  
Lipp tormis.

Karksi.  
Kuidas vanasti Eestis elati.  
Põllutööl...

Kirjandusloost: Rahvaluulest üldiselt,  
koos näidetega. "Kalevipoja" sisu lühi-  
dalt ja iseloomustus ning tähtsus Ees-  
ti kultuurilooliselt. Kreutzwald, Jann-  
sen ja Koidula.

Ärkamiseaeg: Esimene ajaleht, esimene  
laulupidu ja viimase tähtsus rahvusli-  
ku iseteadvuse ärkamisel.

Kuna kerkis üles <sup>kiisimus</sup> "Libahundi" teise vaa-  
tuse lavastamiseks õpilastega, siis võe-  
takse klassis terve näidend läbi. See ära-  
tab õpilastes erakordset huvi ja kisub  
neid kaasa. Hiljem analüüsitakse "Liba-



hundi" sisu, sündmustikku, kompositsiooni ja tegelaskonda.

Aug. Kitzberg. Marie Underi elulooga tutvumine ühenduses tema 80-ne aasta sünnipäevaga. M. Underi tähtsusest Eesti luules.

Uldjoontes Noor-Eestist, Siurust ning viimaste osatähtsusest Eesti kirjanduse loos.

### Käänamine ja pööramine.

Põhikäänded ja neist tuletatavad käänded, eriti astmevaheldusega käändõõnades.

Harjutusi: k, kk, p, pp, t, tt ja d, t, tt mitmuse käänatel.

Kuuenda ja seitsmenda käändkonna sõnade käänamine. Mitmuse osastav: -sid, lühilõpuline ja -id.

Pöördõõnade pööramine aegades. -da tegevusnimi: -da, -des, -dada, -data, -ta, -tes, -tata, -tada.

Kasutamisel on Laane "Emakeele õpik" ja Jänese "Meie emakeel" II.

### Eesti maateadus.

Õpperaamatut pole. Abimaterjalina kasutame igasuguseid pildilisi väljaandeid Eesti üle. (Õpper. õpib E. maateadust kolmandat aastat).

Eesti asend. Naabrid. Eesti põhjarannik. Läänerannik ja -saared. Liivi laht.

Eesti lahed ja poolsaared ja saared. Kõrgendikud Eestis, järved, jõed ja rabad. Eesti maakonnad.

### Eesti ajalugu.

Õpperaamatuna kasutame "Eesti ajalugu noorsoole". (Õpper. õpib Eesti ajalugu kolmandat aastat.). Orduaeg, Jüriöö

mäss ja Orduaja lõpp Eestis.

Laulmine.

Kasutame Juh.Aaviku "Kooli Leelosid".

Õpitud uusi laule:

Linatalgud

Jaan läheb jaanitulele

Brahmsi Hällilaul

Korratud õpitud laule:

Leelo

Juss oli väike peremees

Uhti, uhti

Üles, üles hellad vennad

Püha, põline ja üllas - J. Aavik

Kui mina hakkam laulemaie

Kui Kungla rahvas

Kuku sa kägu, kulda lindu

Emakene ei ma seda

Hällilaul - J. Aavik

Katsetatud kahe ja kolmehäälset koos-  
laulu.

Raudvaras on rida jõululaule, isamaalau-  
le (Eesti lipp, Eesti on me isamaa,  
Kas tunned maad?..) ja emadepäevaks  
-Emasüda, M.Härma Emale ja Minu vanaema).

19. apr. 1963

Baltimores

Ev. Tammuru

ÕPPE-TEGEVUSEST EESTI NOORTE  
SUVIKODUDES SAKSAMAAL.

Eestlaste Keskkomitee poolt korral-  
datavad eesti noorte ja laste suvikodud  
Saksamaal alustasid oma tegevust 1954.  
a. suvel. See oli esimene katse eesti  
noori suuremate gruppidega kokku tuua, et  
noortesse istutada eesti meelt ja vaimu  
ja säilitada eesti keelt.

Raske oli juba siis leida vastav koht suurema arvu noorte majutamiseks ühes vajaliku toitlustamisega. Suvikodul tuli tegutseda neljas erikohas. Lõuna-Saksamaale, Altusriedi kogunes 10 päevaks 63 noort; 20 noorel oli võimalus 21 päeva veeta Nassfeldis, Austrias; 13 noort veetsid 8 päeva Augustdorfis, metsarikkas ja ilusas ümbruses ja 6 noorel oli võimalus 21 päeva viibida Läänemere rannikul, Travemünde lähedal.

Esimesed suvikodud korraldati DP laagrite ajastul toimunud rahvusvaheliste YMCA laagrite eeskujul ja põhimõttel, s.o. et võimaldada noortele vaheldust ja kosutavat puhkust, kaugel ja eemal suurlinnadest, vabas looduses. Aeg veedeti mängides, jalutades, sportides ja eesti laule lauldes. Umbes samadel alustel töötasid Keskkomitee poolt korraldatud kaks suvikodu ka 1955.a. suvel. Sõidukulude kokkuhoiu huvides kehtestati kord, et Lõuna-Saksamaal elunevad lapsed pidid kogunema Lõuna-Saksamaale ja Põhja-Saksamaal elunevad lapsed Põhja-Saksamaa eesti noorte suvikodusse. See kord on kehtinud, välja arvatud üksikud erandid, tänaseni.

Suvikodu töökavva õppetegevuse võtmise mõte tekkis 1956.a. suvel. Nimelt oli vahepeäl kogemuste põhjal selgunud, et esineb raskusi ja tihti ei suudeta ilma kindla tegevuseta noori kolme nädala kestel, mis on suvikodu kestvuse ajaks, küllaldaselt ja otstarbekohaselt tegevusse rakendada. Olukorda raskendas veel asjaolu, et suvikodu kasvandike vanuse vahe oli suuresti erinev, 8. kuni 18. eluaastani. Sellest tingituna suuresti erinevate kalduvuste ja huvidega noorte kasvata-

mine, distsipliini ja korra hoidmine ning noorte huvidekohane rakendamine nõudis suuri pedagoogilisi kogemusi ja oskusi. Tekkis silmapilke, kus suvikodu kasvandikud kannatasid tegevusetuse või siis improviseeritud tegevuse tõttu igavuse all. Terve päev mängida, jalutada ja lamada vahelduvate toiduvahetustega, see ei rahuldanud noori. Ülevoolav energia pidi kusagil ja mingil viisil rakendamist leidma. Teise põhjuseks, õppetegevuse suvikodu töökavva võtmiseks oli uute noorte õpilaste juurdetulek, kellel ei olnud võimalusi eesti algkoolis õppimiseks, sest laagri koolid likvideerusid juba 1949/50. aastal massilise väljarännu tagajärjel. Keskkomitee alustas küll täienduskoolide organiseerimisega juba 1954/55 õppeaastal, tähendab samal ajal, kui alustasid tegevust suvikodud, kuid koolide töölerakendamisega oli paljudes kohtades raskusi. Puudusid õpetajad, vajalikud ruumid ja esines muidki ettenägemata takistusi tööle asumiseks. Paljudel, üksikult elunevate perekondade lastel, puudusid üldse võimalused täienduskooli tööst osavõtmiseks.

Ka minek saksa koolidesse viis noored eemale eesti ühiskonnast ja võttis võimaluse ning vajaduse eesti keeles kõnelemiseks. Arvestades tekkinud olukorda selgus, et ainukeseks võimaluseks, eesti noorte suuremal arvul kokkutoomiseks, jäävad suvikodud, kus on võimalik õpetada ja kasvatada meie noori nii, et nad ei tohiks eesti rahvale kaduma minna.

Puhtpraktilistel ja kasvatuslikel

kaalutlustel asus Keskkomitee seisukohale, et suvikodude korraldamist tuleb jätkata ja edasi arendada selle tegevust ka tulevikus. Kuid mitte ainult noorte puhkuse, vahelduse ja kosumise võimaldamiseks, vaid enne kõike rahvuse säilitamiseks eesmärgiga eesti keele ja kodumaa tundmise õppimiseks ja õpetamiseks.

Põhja-Saksamaa eesti laste suvikodus alustati juba 1956.a. suvel katseliselt õppetundide andmisega, olgugi improviseeritult ja ettevalmistamatult, ilma kindla kavata. Õppetundideks kasutati kaks kuni kolm tundi enne lõunat. Käsitleti peatükke Eesti ajaloo, maateadusest, kirjandusest, loeti eestikeelt, õpiti õigekirja reegleid, kirjutamist jne. Päälelõunane aeg, pääle vaikset lamamist, kasutati vabaks tegevuseks, mille juurde kuulus ka laulude ja rahvatantsude õppimine vabas looduses.

Esimesed tähelepanekud, katsed ja kogemused näitasid, et suvikodu päevane tegevuskava oli muutunud palju sisukamaks ja mitmekesisemaks. Vabaks tegevuseks, mängudeks, ujumiseks, sportimiseks jne. leidis aega küllaldaselt ja sellest ei tulnud kunagi puudu. Noorte ülevoolav energia oli õppetundides otstarbekalt ja kasulikult tegevusse rakendatud, ja nii nauditi vaba aega palju suurema mõnuga, tundes selle järele isegi tõsisemat vajadust. Kadunud olid tühimikud päevases ajakasutamises, ka ei olnud enam kuulda nurisemist ega kaebamist igavuse üle. Esialgu suhtusid mõned lastevanemad õpetegevuse suvikodu töökavasse võtmise kriitiliselt, samuti ei meeldinud see mõnele lastele. Kuid asjalik ja mõistev

suhtumine tehtavasse töösse ja omandatud teadmised, mis noored koju kaasa võtsid, kõrvaldasid kõik arusaamatused ja eriarvamused. Nüüd, kaheksa aastat hiljem, peetakse õppetegevust suvikodu tegevuskavas kui vajalikku ja endastmõistetavat ülesannet ja selle ärajätmine tähendaks või muudaks suvikodude korraldamise mõtte küsitavaks.

Alates 1957. aasta suvest toimub õppetegevus Saksamaa eesti noorte ja laste suvikodudes kindla kava alusel. Enne tööjuurde asumist tuli lahendada rida olulise tähendusega küsimusi, et õppetöö võiks tulemusterikkalt ja häireteta jätkuda. Enne kõike tuli kindlaks määrata käsitlemisele tulevad õppeained ja nende ulatus. Vastavalt eelteadmistele, tuli suvikodu kasvandikud jaotada astmeisse (klassidesse). Tuli leida vastavad õpetajad-kasvatajad jne.

Õpilased otsustati jagada kolme astmesse (klassi): I aste (algk. 1.+2. kl.), II aste (algk. 3.+ 4.kl.) ja III aste (algk. 5 ja osalt 6. kl.). Muidugi, võrdlemine algkooli vastavate klasside õppetegevusega on umbkaudne ja üldjooneline, kuid mis siiski annab teatud pildi vastavas astmes tehtavast tööst. Töökogemused on näidanud, et mida suurem on astmete arv, seda edukam on õppetöö. Kuid puhttehniliselt ei ole võimalik õpilasi nende teadmiste järele paljudesse astmeisse jaotada, sest puuduvad õpetajad, vastavad ruumid jne. Kuni 1960.aasta suveni ei olnud erilist vajadust astmete suurendamiseks. Hiljem, kui saadeti suvikodusse lapsi vähese keeleoskusega ja isegi keelt mitteoskajaid, pidime nende

jaoks leidma õpetaja ja avama vastava astme (klassi), sest vastasel korral ei ole õppetööl nende laste juures mingeid tulemusi.

Edasi tuli hoolitseda selle eest, et õppetöö ei muutuks väsitavaks, igavaks ja üksluiseks. Tuli hoiduda tavalise rutiinikohase kuiva kooli õhkkonna loomisest, ja et õpilastes ei kaoks huvi töö vastu. Tuli leida mingi motiiv, mis noori tööle ergutaks ja edasipüüdmisele õhutaks. Ainult ilusate sõnadega õpilaste veenmisest - et teadmiste omandamine on vajalik ja suure elulise tähtsusega - ei jatkunud. See andis küll teatud tulemusi kolmanda astme õpilaste juures, kuid nooremate juures olid selgituse tulemused küsitavad. Mitmete kaalutluste järele otsustati õppetöö tulemusi individuaalselt hindama hakata. Suvikodu ja õppetegevuse lõpul hakati korraldama testkatseid. Testis on läbivõetud õppeainest esitatud teatud arv küsimusi, mis tulevad hiljemalt kolme tunni jooksul vastata. Kolmele esimesele kohale tulnule on ettenähtud auhindad ja järgnevaile, paremuse järjekorras, ergutuspreemiad. Auhinnad, preemiad ja kiituseavaldused tehakse teatavaks suvikodu lõpul korraldatud pidulikul aktusel, millest võtavad osa kutsutud ja teised külalised kui ka lastevanemad. Kogemused on näidanud, et mida pidulikumaks õpetajad oskavad aktuse kujundada, seda suuremat mõju avaldab see õpilaste perele, kui tervikule, eriti aga auhindu ja preemiaid saavaile õpilastele. Laulude ja rahvantsude õppimise aluseks on esinemised aktusel ja lõkkeõhtul, suvikodu lõpul, millest osa võtavad ka ümbruskonna sakslastest külalised ja ajakirjanduse esin-



dajad. Ka eesti laulude ja rahvatantsude õppimisel on eesti noorte suvikodud Saksamaal teinud suuri edusamme. Kõik nooremad rahvatantsijad on vastava õpetuse saanud suvikodudes, kus aastate jooksul on õpitud enamuses tuntud tantsude samme ja tantsudega ka esinetud.

Suvikodude õppekavva otsustati võtta järgmised õppeained:

E e s t i k e e l - esimeses, teises ja kolmandamas astmes, samuti ka eelastmeis, keelt mitteoskajaile ja vähese keeleoskusega lastele.

M a a t e a d u s - teisele ja kolmandale astmele. A j a l u g u - kolmandale astmele. Eesti k i r j a n d u s - kolmandale astmele. Küsimusi k o d a n i k u õ p e t u s e s t ja Eesti m a j a n d u s e s t - kolmandale astmele.

Õppetöö ühtlustamiseks ja kergendamiseks koostati vastava komisjoni poolt konspekstid eesti keele õpetamiseks kõigile astmeile. Konspekt "Küsimusi kodanikuõpetusest ja Eesti majandusest" - on koostatud esitatud küsimuste ja samas antud vastuste süsteemis, mis kergendab õpilastele aine õppimist. Kuna vastused ei saa olla pikaä, siis on õpetajal tunnis hää võimalus täiendavate seletuste andmiseks ja ka võrdluste toomiseks teiste riikide ja rahvaste juurest. Ajaloo ja kirjanduse õpetamiseks kasutatakse Parijõgi-Algma-Koit "Eesti ajalugu noorsoole" ja H. Jänes "Ülevaade eesti kirjandusest". Iga õppeaasta algul määratakse kindlaks ja tehakse täienduskoollidele ja suvikodu õpilastele teatavaks, millised peatükid ajaloost ja missugused kirjanikud kuuluvad antud õppeaastal läbivõtmisele. Maateaduse käsiraamatuna

oleme kasutanud (niivõrd kui seda veel olemas) A. Leht - Eesti. Keskkomitee poolt antud õppeaastaks läbivõtmisele määratud õppeained, täienduskoolides ja suvikodudes on ühtlustatud. Suvikodu õpilastele, kes õpivad täienduskoolides või kodus, on õppimine suvikodus kordamiseks ja teadmiste täiendamiseks. Selle tõttu on õpetajal enam võimalusi tegelda nende õpilaste järelaitamisega, kes täienduskooli tööst ei saa osa võtta.

Suvikodudes võetakse läbi ettenähtud õppeained järgmises ulatuses:

### I aste - Eesti keel.

Tähestik, silbid, täishäälikud, kaashäälikud, pikad ja lühikesed täis- ja kaashäälikud, tähed k, p, t sõna algul, kaashäälik lühikese täishääliku järel ühesilbilistes sõnades, kaashäälik pika täishääliku järel, k, p, t ja g, b, d õige hääldamine; k, p, t ja kk, pp, tt õige hääldamine; isikuliste asesõnade sul, mul jne. samuti kes, mis jne. kirjutamine. Kaksiktäishäälikud, liht- ja liitkaashäälikud; pärisnimed, liht- ja liitlause. Läbitöötamine toimub koos vastavate harjutuste kirjutamisega.

### II aste - Eesti keel.

Esimese astme kava kordamine (võimaluste piires); silbitamine, sõnade lühendamine; k, p, t tähtede s ja h kõrval; b, d, g tähe s ees; kaashäälikud kõrvuti; sõna liigid; käänamine, pööramine, liide -ta ja -da, liide -gi ja -ki. Läbivõtmine toimub vastavate harjutuste kirjutamisega.

### Maateadus.

Asend, piirid, suurus, maapind, aluspõhi, ilmastik, siseveed, taimekate ja loomad, rahvas, maakonnad, linnad, talud, külad. Lühike ülevaade põllumajandusest, metsan-

dusest, kalandusest ja tähtsamaist tööstustest.

### III aste - Eesti keel.

II astme kava kordamine; alus, öeldis, läuse, liht- ja liitlaused, sidesõnad, kirjamärgid; häälikute vältus, astmevaheldus, liitsõnad, sõna liigid, ees- ja tagasõna, käänamine, omadussõnade võrdlemine, pööramine, kõneviisid, jaatav ja eitav kõne, kesksõnad, tegevusnimed. Vastavad harjutused.

### Eesti kirjandus.

Eelmisel õppeaastal võeti läbi ärkamisaja kirjanike vanem ja keskmine põlv. Alates Kristjan Jaak Petersoni ja lõpetades Lydia Koidula, Fr. Kuhlbars'i ja Mihkel Veske'ga.

### Maateadus.

Teise astme kava kordamine ja laiendamine, rahva tõuline kuuluvus, maakondade üksikasjaline ja iseloomustav kirjeldus, põllumajandus, metsandus, maapõuevarad, linnad, tööstused, kõrgustikud, madalikud, saared, Vilsandi saare tähtsus, seitse suuremat järve ja nende pindala, Eestis elanud rahvaste arv, maa- ja merepiir, teedevõrk.

### Ajalugu.

Eelmisel õppeaastal võeti ajaloost läbi: Ärkamisaeg, Uus rahvuslik tõus ja 1905. a. revolutsioon. Raamat, lehek. 170-222. Käesoleval õppeaastal, s.o. 1964.a. suvikodu töökavas on Eesti iseseisvuse süünd.

### Küsimusi kodanikuõpetusest ja Eesti majandusest.

a) Eesti riigikord, Põhiseadus, riigikeel, kodaniku õigused ja kohustused, kõrgeima riigivõimu kandja ja teostaja, hääleõigus, Riigikogu ja selle kujundamine,

Riiginõukogu kujundamine, seadusandlus, E.Vabariigi valitsus, E.V.president, koh- tud, maade liinade ja valdade omavalitsus- sed.

b) Eesti rahva suurimad töö- ja sissetu- lekuallikad, põllumajandus ja tööstused mis rajatud põllumajandusele, metsandus ja tööstused mis rajatud metsandusele, Eesti maapõuevarad ja sellele rajatud tööstused, tähtsamad keemiatööstused, tööstused, mis rajatud osalt kodumaisele ja osalt sisseveetavaile tooraineile, tööstused mis rajatud ainult sisseveeta- vaile tooraineile, tähtsamad sisse- ja väljaveokaubad, Eesti rahaüksus. Selle õppeaine läbivõtmine on jaotatud kahele õppeaastale. Osa küsimusi punkt a - st ja osa küsimusi punkt b - st võetakse läbi ühel õppeaastal ja teine osa teisel õppeaastal.

Olgugi et suvikodu kestvus on vaid kolm nädalat, millest paar esimest päeva tavaliselt kuluvad kohanemiseks ja paar viimast päeva lahkumise ettevalmistami- seks, suudetakse siiski teha tõhusat tööd, mida võimaldab õpilaste hoolsus ja püüdlikkus. Testkatsed suvikodu lõpul on näidanud, et keskmiselt üks kolmandik kasvandikest on oma teadmistega teeninud erilised auhinnad ja preemiad.

Et õppeainete läbivõtmist muuta vaheldusrikkamaks ja selleks enam aega oleks, on Keskkomiteel pikemat aega ka- vatsusel suvikodude kestvust pikendada neljale nädalale, mis aga majanduslikel põhjustel ei ole leidnud seni teostamist. 1964.a. suveks on selleks häid lootusi, tänu New York'i E.Abistamiskomitee luba-

dusele toetuse suurendamiseks. Kui see lootus täitub, oleme Saksamaa eesti noorte ja laste suvikodudes teostatavas rahvusliku kasvatus- ja õppetöös suure ja tähtsa sammu edasi jõudnud.

Jaan Lepik.

### TÄIENDUSKOOLIDE TOOST INGLISMAAL.

Kogu vabas maailmas elunevate eestlaste soov on, et järeltulev põlv jäädvustaks meie kauni emakeele ja eestlasliku rühi ning rahvustunde, kes võitleks edasi tõe jaluleseadmiseks eesti rahva vabastamiseks ja omariikluse taastloomiseks.

Nii püüavad ka Inglismaal asuvad eestlased seda ülesannet täita, kuigi asume siin saarel hajutatuna, kogudes kokku suuremais eestlaste keskusis eesti lapsi täienduskoolidesse.

Suurimad eestlaste grupid on koon-  
dunud kolme keskusse ja nimelt: London, Leicester ja Bradford. Raske on leida nimetamisväärsed linna, kuhu ei ole väiksemad eestlaste grupid või üksikud eestlased endale ajutise kodu leidnud.

Vastavalt neile kolmele suuremale keskusele on ka Inglismaa eesti täienduskoolide võrk kujunenud. Kuigi kõige suuremas linnas, Londonis, puudub momentil eesti kool (mõni aasta tagasi tegutses Londoni Koguduse pühapäevakool täienduskoolina), siiski püütakse koguda lapsi kokku teatud sündmuste ettevalmistamiseks, nagu: emadepäeva ja jõulu-õhtu ka-  
va ettekanneteks.

Üksikult elunevaile eesti lastele

püütakse osaliseltki õpetada eesti keelt ja üldteadmisi Eesti kohta igaaastasel üle-inglismaalisel Eesti Laste Suvikodus.

Pidevalt aga töötavad edukalt kaks täienduskooli:- Leicesteris ja Bradfordis. Leicesteri täienduskooli kohta leiata eraldi kirjutise käesolevas "Bülletäänis". Siinjuures tahaksin anda lühike ülevaade Bradfordis asuva täienduskooli kohta.

### Eesti Täienduskool ja Lasteaed Bradfordis.

Eesmärgiks ülalmainitud täienduskoolis on: kasvatada eesti lapsi rahvuslikus vaimus, anda teadmisi eesti keele alal nii kirjutamises kui ka grammatikas, üldjoontes algkooli kava kokkuvõtlikus ulatuses, lugemises, Eesti ajaloo ja maateaduse tundmises.

Kool alustas tegevust 1949.a. sügisel ja on pidevalt töötanud kuni käesoleva ajani. 1964.a. sügisel pühitseb Bradfordi Eesti Täienduskool oma 15. tegevusaastat.

Koolist osavõtvate laste arv on olnud kõikuv. Kool algas 6 õpilasega, kuna käesoleval õppeaastal käib koolis 26 last. Suurim arv on olnud 34 õpilast.

Õpetajatena ja kasvatajatena on tegutsenud koolis elukutselisi õpetajaid ja isikuid, kes on omanud vähemalt gümnaasiumi hariduse. Juhataja-õpetajana on tegutsenud E. Luuk algusest peale kuni käesoleva ajani.

Õpilaste vanuseks täienduskoolis ja lasteaias on 3-15, õigemini seni kaua, kuni on läbi võetud algkooli 6.kl. kava. Õp-

peaineiks koolis on: emakeel, ajalugu, maateadus, laulmine ja iga kahe nädala tagant usuõpetus. Kool töötab igal laupäeval kl. 14 - 17.00 ja igal teisel laupäeval kuni kl. 17.30, klubi "Eesti Kodu" ruumes Bradfordis.

Õpperaamatuina on kasutusel järgmised:

1. Meie emakeel I ja II - H.Jänes
2. Aabits ja lugemik H.Rajamaa
3. Eesti lugemik I H.Rajamaa
4. Eesti ajalugu (ainult õpetajal)
5. Eesti maateadus -A.Leht (ainult õpetajal)

Peale nimetatute on veel kasutusel käsiraamatutena "Huvitajad", "Elav Sõna", Kooli Leelo" jt. Õppeabinõudena on koolis tahvlid, Eesti kaardid jm.

Õppetöö toimub kolmes grupis, nimelt: 1. lasteaed, 2. klassid - I,II ja III ja 3. klassid - IV, V ja VI.

Huvi koolitöö vastu on lastel suur ja seda kõnelevad tagajärjed. Vähemalt 90% kogu õpilasperest (kaasa arvatud lasteaed) loevad eesti keelt soravalt ja eriti vanemais klassides on väga häid lugejaid. Samuti eesti keele grammatikas ja kirjutamises on saavutatud häid tulemusi.

Õppekavana on aluseks võetud "Õppekava Täienduskoollidele" ning kohandatud vastavalt oludele. Eesti keele grammatika osas on peamiseks aluseks "Meie emakeel", mis sobiv just sellepärast, et kool töötab ainult üks kord nädalas ja võimaldab kokkuvõtlikult võrdlemisi palju läbi võtta lühikese ajaga. Ühtlasi kodutöö lastele aitab kaasa lünkade



täitmiseks kiire edasimineku puhul.

Kooli ülalpidajaks on klubi "Eesti Kodu" ja Bradfordi ning ümbruskonna eestlased. Lastevanemate ja kaasmaalaste suhtumine täienduskooli on väga heatahtlik. Ka kooliruumid on korralikud, soojad ja puhtad.

Organisatsiooniliselt allub Bradfordi Eesti Täienduskool Kooli-Noorsoo Toimkonnale, klubi "Eesti Kodu" patronaazi all. Nim. toimikond on valitud lastevanemate peakoosoleku, klubi "Eesti Kodu" juhatuse ja EELK Põhja Koguduse esindajaist ning koolijuhataja.

Peale igapäevase õppetöö korraldab kool jõulupuu, emadepäeva, lõpupeo kooliaasta lõpul ja koos kohaliku s.s. "Kalevi ga" suvel laste mängu- ja spordipäeva. Samuti aitavad lapsed kaasa ka riiklikel tähtpäevadel kavalises osas.

Vaatamata pikale koolipäevale inglise koolides ja eriti pingerikkale tööle inglise gümnaasiumides käivate laste osas ja mitmesuguste erihuvide arendamine eratundide näol nii muusika (viiul, klaver, puhkpillid jt.) kui ka balleti alal, on huvi eesti keele vastu hindamisväärne, mida kinnitavad osavõtnute arvud eesti koolist.

Üldiselt on eesti lastevanemad huvitatud laste edasijõudmisest nii inglise kui ka eesti koolis, mida kinnitab veel see, et lastevanemad toovad lapsed kooli ja viivad nad koju, mis võtab neilt pool päeva ära, kuna töötavail vanemail on iga vaba minut olulise tähtsusega igapäevases elus. Olgu tänu neile tublidele ja rahvuslikult mõtlevaile vanemaile!

Kuigi koolitöö tulemused on edukad, tunneb kool suurt puudust teatud õpperaamatuid. Eriti valus on küsimus ajaloo ja maateaduse osas, sest olemas-olevad käsiraamatud ei ole laste kohased ega õpikutena mõeldud. Thhaksin loota, et peagi leidub isik, kes vastavad raamatud koostaks ja meie täienduskoole rikastaks väärtuslike raamatutega. Pealegi, kuna need raamatud sobiks kõigile eesti lastele paguluses igas maailmaosas. Mis puutub aga mõttesse - ühtlustatud õppekava koostamiseks kõigi maade eesti täienduskoolidele, siis siin ei ole kindlasti võimalik rakendada igal maal ühtlaselt. Kuid üldõppekava oleks siiski teretunud ja vajalik selleks, et omada alus koolile, mida võiks kohandada vastavalt asukohamaale. Kuigi meie koolide-võrk ei ole keskselt vabas maailmas organiseeritud ega ühtlustatud, siiski tehakse tööd järjekindlalt ja väsimatult.

Ka leidub meil eesti noori, kes inglise gümnaasiumides õppides valmistavad ette eraviisiliselt eesti keele eksamiks güm. lõpp-eksamina, n.o. "Ordinary Level'i" ulatuses Londoni Ülikooli juures. See näitab, et meie emakeel on tunnustatud ka ülikoolide poolt, mis omakorda aitab lastes tõsta huvi eesti keele vastu.

Iga õpitud keel on varandus, mida ei suuda ükski võim ära võtta, mis on relvaks eluvõitluseks iseenda ja oma rahvuse eest. Kui Bradfordi eesti lapsed jätkavad samas vaimus eesti keele õppimist edasi, siis ei kao see ilus keel siin maailmas, ükskõik milliseid raskusi ja olukordi tulevik neile noori-

le ette veeretab. Tunneme sellest kõik rõõmu: lastevanemad, õpetajad ja kasvatajad ning kogu eestlaspere üle laia maailma.

Meie tulevik on meie noored. Olgu nad meie õilsate ideede kandjad ka segaste aegade keerises meie kaotatud isamaa heaks.

E. Luuk

### Ülevaade Leicesteri Eesti Täiendus- kooli tegevusest

Kui meie väikene rahvakillukene soovib paguluses edasi elada eestlastena, siis peame paratamatult säilitama oma emakeele, kodumaa-armastuse ja üksmeele. Suurem ülesanne on siin täita lastevanemail ja lastekasvatajail-kooliõpetajail, kes peaksid aitama seele eest hoolt kanda, et meie eesti lapsed saaksid kasvatatud õieti ja eesti vaimus ning meelsuses, kes kannavad julgelt ja kõhklematult järgnevatele põlvedele edasi meie emakeelt ja meie rahva omapära.

On aga ka kõigile selge, et eeldused selleks ei ole mitte roosilised. Lapsed ja noored, kelledest meie siin kõneleme, on sündinud ja kasvavad võõraste rahvaste hulgas, ning nende eluks ettevalmistus toimub samuti võõrastes keeltes. Sageli on veel nii, et ainult üks lastevanem on eestlane, ning kodudes räägitakse ka selletõttu erinevaid keeli. On ka neid kodusid, kus sihilikult soodustatakse neile võõraste keelte kõnelemist. Nii kasvavad meie lapsed ja noored küllaltki segases õhkkonnas, mis võib neid vöö-

rutada kergesti oma rahvast ja emakeelest.

Need on põhjused, mis sundisid ellukutsuma ka kõnesoleva Leicesteri Eesti Täienduskooli, mille sihiks on edasi kanda eesti keelt ja eesti meelsust. Nimetatud Täienduskool jätkab 1949.a. alustatud Leicesteri Pühapäevakooli tööd laiemas ulatuses. On ju teada, et Pühapäevakoolis õpetati usuõpetuse kõrval ka eesti keelt, kodumaa ajalugu ja maateadust. Kooli õpetusest võttis osa 10 - 15 õpilast, kahe ja mõnikord kolme õpetaja juhtimisel. 1961.a. aga tekkis Leicesteri Eesti Täienduskooli avamise mõte, mis pidi liitma kõik Leicesteri ja selle ümbruskonna (Oadby, Wigston, Glenfield) lapsed, usule ja vanadusele vaatamata. Mõte sai kiiresti heade tagajärgedega teoks ja kooli nime muutmine tõi juurde 31 õpilast, kes olid seni töötanud Eesti Pühapäevakooli tööst mingipärast kõrvale jäänud. 1961.a. jõuludeks oli Leicesteri Eesti Täienduskooli nimestikus juba 44 last.

Suuremaks mureks oli kooliõpetajate leidmine, keda oli tarvis ametisse paluda ilma palgata. Leidus aga siiski kolm tublit eesti naist, kellega kokkuleppe saavutasime ja kes on siiani seda tööd edukalt juhtinud.

Meie Täienduskool töötab Leicesteri Eesti Majas, kus meil on kasutusel kolm klassiruumi ja tarviduse korral ka väikene saal. Kooli õppetunnid toimuvad igal pühapäeval kella 11.00 e.l. kuni kl. 13.00, s.o. kaks 50-minutilist õppetundi vaheajaga. Õpilased on jagatud kolme gruppi nende vanuse ja teadmiste

järele. Kahte vanemat gruppi õpetavad pedagoogilise ettevalmistusega õpetajad ja väiksemat gruppi juhivad vastava ettevalmistusega preili üsna suure eduga.

Täienduskooli töö algab meil igal aastal septembrikuu kolmandal nädalal ja lõpeb juunikuu viimase pühapäevaga. Jõuludeks ja kooli lõpetamise puhul antakse edukamaile ja püüdlikumaile õpilastele ergutusauhindu, raamatuid ja teisi asju. Need on õpilaste edasijõudmist ja üldist kooli taset tublisti tõstnud.

Igal aastal on töötatud 35-38 koolinädalat, s.o. umbes 70-80 õppetundi aastas. Õppeaineist on eriline rõhk pandud eesti keele, lugemise ja kirjutamise õpetamisele. Õpperaamatutena on tarvitatud keskmises ja suuremas grupis H. Rajamaa aabitsat ja lugemikku, ning H. Jänese emakeele õpikuid. Vähemal määral oleme õpetanud ka kodumaatundmist (ajalugu ja maateadust), usuõpetust, laulmist ja vähemaile ka mitmesuguseid mänge.

Kindla ja üldise Täienduskoolide õppekava üle meie mingit puudust ei ole tundnud, kuna oleme tarvitanud meie õpetajate endi koostatud õppekavu, mis on kohandatud meie õpilaste võimeile ja oskustele. Meie Täienduskooli on tulnud lapsi mitmesugustest kodudest, segaabielludest võrsunud ja seega on üldine pilt väga kirju ja laste ettevalmistus ja edasijõudmine samuti erinevad. Ei suuda neid paremgi õpetaja viia paari aastaga samale tasemele, kus võiks siis tarvitusele võtta ka kindla õppekava. Mõned kõnelevad ja kirjutavad meie emakeelt juba üsna ke-

nasti 7 - 8 aastaselt, aga teised veerivad alles kümneaastaselt üksikuid sõnu kokku.

Ka ei ole meil kindlat vanusepiiri kooli astumiseks ega selle lõpetamiseks. Tegelikult on neist suur osa kooli toodud juba kolmeaastaselt ja koolist lahkuvad nemad 15-16 aasta vanuselt. Kooli lõpetajaile ei ole meie annud seni ka mingit tunnistust, kuna suuremat praktilist väärtust sellel ei ole. Tunnistuste andmine võib aga kõne alla tulla küll umbes paari aasta pärast, kui on lõpetamas rohkem lapsi. Kooli on toetanud seni EELK Kesk-Inglismaa kogudus ja Leicesteri Eesti Maja võrdselt ja on isegi lootusi õpetajaile palga maksmiseks.

Rahvusliku ühtekuuluvuse süvendamiseks ja meie kodumaa armastuse säilitamiseks, oleme rakendanud meie lapsi ja noori ka rahvuslikel tähtpäevadel, E.V. aastapäevadel, Võidupäevadel, Sõdurite õhtuil ja Suvipäevadel. Nad on esinenud deklamatsioonidega, soolo- ja koorilauludega, klaveripaladega ja teiste ettekannetega. Meie rahvale on nende ettekanded ülimalt meeldinud. Ka on täitnud meie Täienduskooli õpilased laste jõulupuude kava täiel määral.

Kokkuvõttes võime täiesti rahule jääda Leicesteri Eesti Täienduskooli tööga ja edasijõudmisega. Eriline tänu olgu siin öeldud meie tublidele õpetajaile, kes seda tööd väsimatult ja tasuta on teinud. Eesti kool ja kodu, eesti kirik ja meie rahvuslikud organisatsioonid on Leicesteri rahvusgrupi liitnud üheks pereks, kus kõlab alati kaunis emakeel ja võimas eesti laul. A. E. Aaviksaar

KOOLIDE ARHIIVIDEST.

Veebruarikuu keskpaigu k.a. saabus allakirjutamule Kanadast alljärgnev kiri:

Lgp.

.....

III Eesti Päevade Noorte Osakonna Koolitoimkonna esindajana pöördun Teie poole palvega täita juuresolev küsimusleht ülevaate saamiseks Teile alluva täienduskooli olukorrast ja tööst. Küsimuslehe vastused on mõeldud diagrammide koostamiseks paguluses töötavate koolide tegevusest.

Ühtlasi palun loetleda näitusele saadetavad õpilaste tööd (lisalehel), kus juures olgu teatatud kas soovitakse asju tagasi või annetatakse Torontos asutatud eesti arhiivi kooliosakonnale.

Täiendatud küsimuslehe palun tagasi saata 10. märtsiks 1964.a., aadressil Toronto Eesti Seltsi Täienduskool, 958 Broadview Ave., Toronto 6, Ontario.

1. Kooli nimi - .....
  - a) kooli asutamise aeg, asutajad....  
.....
  - b) asukoht, aadress .....
2. Koolitüüp (alla kriipsutada vastav tüüp)
  - a) algkool, täienduskool, lasteaed, pühapäevakool, õppe-, harrastusring.
  - b) Juhatajate nimed (endised ja praegune .....  
.....
  - c) õpetajate arv, nimed .....  
.....
3. Kooli majandamine
  - a) ülalpidajad .....



- b) õppemaks .....
- c) ruumid .. .. .

4. Õpilased

- a) õpilaste arv aastate järele ...  
.....
- b) lõpetajate arv aastate järele  
.....

5. Õppetöö

- a) mitu klassi (üksikud, liidetud, õpperühmad, millisel alusel)  
.....
- b) mitu korda, mitu tundi nädalas  
.....
- d) õppevahendid )
- e) õpperaamatud ) kirjeldada lisa-
- f) üritusi ) lehel
- g) õppekava )

6. Vanemate suhtumine koolisse .....

7. Kooli kroonika (kui olemas - erivihikus näitusele panemiseks)

8. Õpilaste töid näitusele panemiseks  
- vihikud, joonistusi, luuletusi, käsitöid, kirjandeid, fotosid igas suuruses, kuid kui võimalik siis 8 x 10 tolli suuruses.

Kooli Näituse Toimkonna  
nimel

.....  
(A. Soo)

See Kanadas töötavate eesti õpetajate algatus väärrib tõsist tähelepanu ja on selle tõttu käesoleva "Bülletääni" kaudu kõigi täienduskoolide õpe-

tajaile kättesaadavaks tehtud.

Esitatud küsimuslehe lugemisel ja eriti veel selle täitmisel tekib terve rida küsimusi. Peamine küsimus on: kas on üldse võimalik kõigile küsimustele vastata? Rootsisis on mitmed täienduskoolid varsti juba ligi 20 aastat töötanud. Selle aja jooksul on juhatajate ja õpetajate koosseisud mitmekordselt muutunud. Kas on kõik vastavad andmed talletatud? Nii-samuti andmed õpilaste ja lõpetanute kohta? Oma tegevuse lõpetanud koolid. Kuhu on jäetud või jäetakse nende arhiivid?

Eelpool-esitatud küsimused puudutavad peamiselt koolide administratsiooni. Tähelepanu pälviksid ka õppetöö alalt esitatud küsimused. Kas igal koolil on olemas oma õppekava? Mis puutub õpilaste töövihikusse, siis kerkib kohe küsimus: kas koolid säilitavad neid? Kui säilitavad, siis kas kõikide õpilaste töövihikud või kui ainult osaliselt, siis mis-suguste põhimõtete kohaselt. Ja kus need säilitatakse, kas juhataja või mõne õpetaja erakorteris? Ega ometi Kanada Kooli Näituse Toimikond ei ole käesoleva kooliaasta töövihikuid mõelnud?

Need on ainult mõned küsimused, mis ma siin esile tõstsin. Täienduskoolide tööpõllul tegelikel töötajail kerkib muidugi veel terve rida teisi. Aga nagu tähendasin algul, pälvib Kanada kolleegide algatus väga tõsist tähelepanu. Aastad veerevad, täienduskoolide tööpõllul töötajad vahetuvad, õpilased tulevad, õpivad ja lõpetavad (või kaovad enne kooli lõpetamist) - kas sellest kõigest jääb usaldusväärseid andmeid järeltulevaile

põlvedele? Kord saabub aeg, kus Eesti Vabariigi Keskarhiiv otsib eesti täienduskoolide arhiive üle maailma. Kuipalju ta saab?

H. Rajamaa

### STOCKHOLMI EESTI ALGKOOL.

Stockholmi Eesti Algkool on 6-klassiline riikliku toetusega erakool, mis hõlmab uue koolikorralduse kohaselt põhikooli alam- ja keskastme. Koolil on Stockholm Koolivalitsuse tunnustus õpilaste sundusliku koolikohustuse täitmisel.

Stockholmi Eesti Algkool asutati 15. märtsil 1945.a., seega eeloleval õppeaastal möödub 20 aastat kooli tegevusest.

Kool asub Jakobi kooli ruumes, Brunns-gatan 11, Stockholm C.

Oma asukoha tõttu Stockholmi südalinnas on ta kergesti juurde pääsetav kõigile, ka Stockholmi eeslinnadest ja kaugemalt tulevatele õpilastele. Tunnelraudteega sõites "Hötorgeti" peatuseni ei ole õpilastel kooli tulles vajalik ühestki tänavast üle minna.

Peale kaheksa klassiruumi on kooli õppetöök kasutada käsitööklassid poeglastele ja tütarlastele, loodusõpetuse-füüsika laboratoorium, võimla, arsti vastuvõturuumid, hambaravikabinett ja ühistoitlustamiseks söögisaal.

Kooli õppejõududeks on: koolijuhataja - Udo Juuno, õpetajad Henno Kirikmäe, Harri Kiisk, Juta Juuno, Leida Laan, Leini Mälk, Linda Nerep ja Marie Susi. Rootsi ja inglise keele õpetajaks

on Arne Broberg.

Esimeseks koolijuhatajaks oli koolideinspektor H. Rajamaa ja 1945-1950 oli kool E. Karma juhtimisel.

1963/64. õppeaastal õppis koolis 178 õpilast, kes olid jagatud klassidesse järgnevalt: 1. kl. - 34 õpil., 2. kl. - 24 õpil., 3<sup>a</sup> ja 3<sup>b</sup> kl. - 31 õpil., 4. kl. - 28 õpil., 5. kl. 26 õpil. ja 6<sup>a</sup> ja 6<sup>b</sup> kl. 35 õpilast.

Varematel aastatel oli kooli õppetöö korraldatud Eesti iseseisvusaegsete ja Rootsisis kehtinud algkoolide õppekavade alusel. Hiljem võeti õppetöö aluseks Rootsi põhikooli õppekavad, mille järele õppetöö nüüd on korraldatud 1964.a. Koolide Ülemvalitsuse poolt kindlaks määratud tunnitabeli kohaselt.

Peale eesti ja rootsi keele õpetatakse koolis veel inglise keelt alates 4. kl. põhikooli jaoks ettenähtud tundide arvuga.

Õppetundide algus hommikuti on kell 8.55. 1. ja 2. kl. lõpevad tunnid esmaspäevast kuni reedeni kl. 13.30, vanematel klassidel vastavalt tundide arvule lõpevad tunnid kell 14.20. Esimesel ja teisel klassil on viiepäevane töönaeral, laupäeviti nendel õppetööd ei ole.

Kooli on külastanud ja õppetööga tutvunenud Rootsi haridusminister Ivar Persson, bürojuhataja Birger Öman ja linnanõunik Ragnar Tomson, kes kõik on kooliga tunnustavalt rahule jäänud.

Õppe- ja kasvatustöö järelvalvet koolis on teostanud koolide peainspektor

M. Raud, inspektor H. Rajamaa ja Stokholmi Koolivalitsuse inspektorid.

Kuni käesoleva ajani on koolis õpinud ja õpib üle 700 õpilase. Nendest on kooli kursuse lõpetanud ja saanud kooli lõputunnistuse 452 lõpetajat.

Kooli lõpetajaile antakse koos rootsikeelse lõputunnistusega ka emakeelne lõputunnistus, mille esikülge on valmistatud kunstnik Vestenbergi kavandi järgi.

Rootsi keskkoolide rektorite häide hinnangute tõttu Stokholmi Eesti Algkooli lõpetajate õppetulemuste üle rootsi koolides, saabus Stokholmi Eesti Algkooli Õppenõukogu palvel Koolide Ülemvalitsuselt 1953. a. kevadel luba, mille alusel Stokholmi Eesti algkooli lõpetajad pääsesid rootsi keskkoolidesse ilma eksamiteta, vastavate õppeainete punktide alusel, nagu see varem kehtis ka rootsi algkoolide lõpetajate osas nende keskkoolidesse üleminekul. Uue koolikorralduse põhjal toimub lõpetajate siirdumine rootsi koolidesse tunnistuse alusel. Kool on vastutav kooli lõpetajate eest veel üks aasta pärast kooli lõpetamist, kui nad õpivad juba rootsi koolides. Selleks tuleb kooli poolt esitada nende lõpetajate sügis- ja kevadpoolaasta hinnad. Koolide Ülemvalitsusele, mis nad seitsmendal õppeaastal rootsi koolides on saanud.

Koolil on õppetöökse kasutada tasuta õppematerjal ja õpperaamatud Stokholmi linna poolt rootsi algkoolidega võrdsetel alustel, ainult emakeelsed õpperaamatud muretsetakse lastevanemate poolt. Samuti on tasuta materjal poeg- ja tü-

tarlastele käsitöötundideks.

Kooli kasutada on ka Jakobi kooli raamatukogu ja rikkalik õppevahendite-kogu, mida täiendavad kooliraadio, valguspildid, filmid, helilindid j.t.

Kõikidel õpilastel on põhjalik arstlik kontroll ja iga õpilase kohta peetakse arsti poolt tervislehte. Kooli juures asuvas hambapolikliinikus on kõikidel õpilastel tasuta hambaravi, ka neil, kes elavad väljaspool Suur-Stokholmi.

Kooli õpilastele antakse iga päev tasuta einet.

Kõigile Suur-Stokholmi piires elavaile õpilasile on koolis käimiseks tasuta trammi- ja bussisõidud. Viimastel aastatel on ka väljaspool Suur-Stokholmi elavatele õpilastele vastavate omavalituste poolt antud tasuta sõidud.

Kooli õppe- ja kasvatustöödega seoses olevate kulude katteks on koolis õppemaks 50:- kr. poolaastas. Kui perekonnast käib koolis rohkem kui üks laps, on õppemaksuks ikkagi 50:- kr. poolaastas. Tingitud majanduslikkudest oludest vabastatakse õppemaksust ja emakeelsete õpperaamatute ostmisest vastavate palvete esitamise alusel.

Stokholmi Eesti Algkooli organiteks on: 1. Stokholmi Eesti Algkooli Hoolekogu, 2. Lastevanemate Komitee ja 3. Stokholmi Eesti Algkooli Sõprade Selts.

Hoolekogu juhib kooli administreerimist ja majandamist. Hoolekogu liikmeteks on Eesti Komitee esindaja, Lastevanemate Komitee esindaja, Sõprade Seltsi esindaja,

E.K. Koolitoimkonna esindaja ja kooli-juhataja.

Lastevanemate Komitee on tihedas koostöös Sõprade Seltsiga kooli ürituste korraldamisel ja organiseerimisel.

Sõprade Selts tegeleb kooli ülalpidamiseks vajalike majanduslike võimaluste hankimisega.

Stokholmi Eesti Algkoolis on püütud anda õpilastele põhjalikke teadmisi ja oskusi vastava kursuse ulatuses, arendada nende rahvuslikku meelsust, süvendada armastust oma emakeele vastu, et nad kasvaksid tublideks eestlasteks.

Udo Juuno

SUVEKURSUS EESTI ÕPETAJAJALE  
SÄNGA-SÄBY.

Kümme töötihedat suvipäeva  
kaunil Mälarisaarel.

7. juulist kuni 16. juulini m.a. toimusid Sänga-Säby põllumajanduskooli ruumides esimesed koolide ülemvalitsuse poolt korraldatud kursused eesti õpetajaile.

Kursustest võttis osa - kursuste juhataja kaasa arvatud - 24 eesti õpetajat ja noortejuhti, neist Stokholmist 14 ja 10 väljastpoolt, 9 meest ja 17 naist. Kursuste juhatajaks oli fil.liiv. Henno Jännes, keda abistasid fil.dr. Joh. Ungerson ja rektor Jaan Kask. Lektoritena toimisid tuntud eesti ja rootsi pedagoogid, teadusmehed ja kirjanikud. Lektoreid oli 19, neist 15 Stokholmist, 2 väljastpoolt Stokholmi ja 2 välismaalt (Soomest ja U.S.A-st). Neist oli 7 ülikooli-õppejõu-



du, 2 kirjanikku, 2 kunstnikku ja 8 olid muudelt aladelt. Kursustel peeti kokku 63 ettekannet ja seminariistungit - keskmiselt töötati 6,3 tundi päevas. Kursuste kestel korraldati kaks õppereisi: (a) Stokholmi, kus kunstnik Juhan Nõmmiku juhatusel külastati Natsionaalmuuseumi, Valdemarsudde't ja Millesgården'it ja (b) fil. mag. Hilda Kauri juhtimisel Björkö't, Skokloostrit ja Sigtunat.

Kursuste juhtkonna poolt anti välja duplitseeritud koguteos "Sånga-Säby kursus eesti õpetajaile", mis sisaldab kursustel peetud loenguid ja loengute kokkuvõtteid (56 lk.).

Kursus avati aktusega pühapäeval, 7. juuli hommikul. Kursuse juhataja Henno Jänes märkis oma tervitavas avasõnas, et need on esimesed kursused eesti õpetajaile, mis korraldatud Rootsi kooliülemvalitsuse poolt. See on ka tõendiks sellest, et Rootsi kooliülemvalitsus hindav eestlaste püüdlusi oma keele säilitamiseks ja oma kultuuri edasiarendamiseks. Selle järele ütles tervitusi Sånga-Säby põllumajanduskooli rektori asetäitja agr. Arne Secher, kes ühtlasi andis ülevaate kooli saamisloost ja selle ülesandeist.

Tegelik töö algas kirjanik Karl Ristikivi sisukate loengutega, milles ta andis ülevaate eesti kirjanduse ühe iseseisvusaegse kirjanikerühma - ARBUJATE - tähtsamate esindajate (B. Alveri, H. Talviku, B. Kangro ja Uku Maasingu) loomingust. Paeluvad olid ka prof. A. Aspeli loengud, kes tegi prantsuse realistide Balzac'i, Stendahl'i, Flaubert'i loomingu sügavloodimise. Ta puudutas ka hilisemate maailmakirjanduse tippmeeste (Proust, Gide, Kafka, Hemingway, Joyce jt.) loomingut, otsides

ning avastades eesti ja maailmakirjan-  
duse vahel valitsevaid suhteid. Luuleta-  
ja ja kirjandusteadlane I. Grünthal Göte-  
borgist analüüsis üksikasjalikult Gustav  
Suitsu luuletust "Värisevate haabade all"  
ja Marie Underi luuletust "Sõit hommikus-  
se", fil.mag. Helmi Eller andis põhjaliku  
ülevaate pagulusaegsest eesti kirjandu-  
sest ja eritles eriti kahte romaani -  
K. Ristikivi "Hingede ööd" ja A. Mäe "Upu-  
tust" ja prof. O. Lindberger Stokholmist  
käsitles Eyvind Johnsonit ja Hjalmar  
Gullbergi, maalides meeldesööbiva pildi  
neist kahest rootsi kirjanikust. Keele-  
küsimumustega tutvustasid kursuslasi dot-  
sent Joh. Aavik ("Õigekeelsuslikud erine-  
vused eesti õigekeelsuse sõnaraamatus"),  
ülikoolilektor H. Jänes ("Sõnade kokku-  
ning lahkukirjutamine" ja "Koma eesti  
keeles") ja fil.kand. Leho Vörk Jyväs-  
kylästä "Mõningaid jooni eesti keele fo-  
neetikast"), kuna dotsent S. Malmström  
Stokholmist kõneles rootsi kirja- ja  
kõnekeele erinevustest ja stiili-küsi-  
mustest. Huvitavaid ajaloo probleeme kä-  
sitlesid prof. E. Blumfeldt ("Ühiskondlik  
mõte Bestis, eriti I Maailmasõja aastail")  
ja fil.mag. Hilda Kauri ("Björkö, Adelsö  
ja Sigtuna - Rootsi vana ja keskaja kul-  
tuuriasulad") ja huvitava geograafia-ala-  
se ülevaatega esines fil.dr. Joh. Unger-  
son ("Eesti - geograafilises üldpildis").  
Ka kujutava kunsti- ja arhitektuuri-ala-  
sed küsimused leidsid kursustel valgus-  
tamist kunstnik J. Nõmmiku ("Kuidas vaa-  
delda kunstiteost") ja arhitekt M. Jäne-  
se poolt ("Rootsi kujutavast kunstist ja  
arhitektuurist").

Pealelõunane osa kursuste tööst oli  
pühendatud peamiselt eesti muusikale ja  
lavakunstile. Näitejuht Jussi Romot ja

dekoraator R. Väli andsid ülevaate teatritööst ja rakendasid kursuslased ka praktilistele harjutustele (näidendi ettevalmistamine ja dekoratsioonide maalimine), mille tulemusena lavastati kursuste lõpupeol O. Lutsu "Kapsapea". Eesti muusika omapäraga tutvustas kuulajaid fil.kand. Mai Raud, kes ühtlasi õpetas eesti laule ja nende ilmekat esitamist. Kooli- ja didaktilis-metoodilisi küsimusi käsitlesid konsulent A. Geijer ("Rootsi koolireformist ja põhikoolist"), Henno Jänes ("Eesti koolist Rootsis") ja eesti täienduskooli juhataja A. Kask Norrköpingist ("Mõningaid ettepanekuid emakeele õpetamisel võörsil").

Et kursuse kavas esinenud küsimused kursuslastele suurt huvi pakkusid, selgub seigast, et ettekandeile järgnesid elavad läbirääkimised. Kursuste ajal demonstreeriti üsna rohkesti heli- ja värvifilme peamiselt kujutava kunsti ja arhitektuuri alalt.

Kursuslased avaldasid intensiivset ja innukat isetegevust, mis avaldus eriti kahes ürituses. Esiteks kursuse ajakirja "Seebimull" väljaandmises, mille 15-nel leheküljel leidub teravmeelsusest sädelevaid ja huumoriga vürtsitatud kirjutusi, päevakajasid ja karrikatuure, aga ka meeoleolukaid lühipalasid seotud ja sidumata kõnes. Ajakirja toimetus võib tunda uhkust selle üle, et kaastööd ajakirjale tegid teiste hulgas ka prof. A. Aspel, prof. E. Blumfeldt, kirjanikud K. Ristikivi ning Ivar Grünthal jt. "Seebimulli toimetusse kuulusid kursuslased Jaan Kask, Helga Kerstell, Mai Raud, Halliki Mälk ja Mart Jänes.

Selle vilka isetegevuse teiseks tulemuseks oli peoõhtu korraldamine kursuste eelviimasel päeval, mille kavas peale eespool mainitud "Kapsapea" oli veel koorilaule, rahvatantse jm. Sellel õhtul pöördus kursuste juhataja H. Jänes Sänga-Säby põllumajanduskooli rektori J. Petterssoni poole, lausudes talle kursusest osavõtjate nimel tänu kooli kaunite ruumide, rikkalike õppevahendite kogu ja biblioteegi kasutada andmise eest. Kursuslaste nimel tänas kursuse juhatajat H. Jänest adjunkt fil.kand. Helga Kerstell Eskilstunast. Lektorite nimel võtsid sõna dr. J. Ungerson ja rektor Jaan Kask Norrköpingist.

Sänga-Säby õpetajate-kursused on jäänud kõigi osavõtjate meelde püsima viljakate tööpäevadena, kus ammutati rohkesti teadmisi ja impulsse tööks eesti õppivate noorte heaks. Märkimist väärib ka see seik, et kursustel olid esindatud niihästi meie õpetajate ja noortejuhtide vanem kui ka noorem generatsioon, et küsimuste arutelude puhul ei esinenud sugupõlvade vahelisi ega maailmavaatelisi erinevusi ja et kogu kursuslaste pere moodustas homogeense terviku. Seda harmoonilist õhkkonda ja meeoleolu iseloomustas parimini prof. A. Aspel kursuste ajakirjas "Seebimull" avaldatud kaunis muinasjutus, milles ta lausub:

"Sänga-Säby kursustel nägin oma ihusilmaga, kuulsin oma lihaste kõrvadega, kuidas neid põhjanaelu naelutatakse. Henno Jänes piiras koha, määras aja, mõõtis vasara varre pikkuse ja koputas naela otse laotusekummi.

Algas vasardamine. Igaüks andis oma sügavama hingetõmbe. Veelgi sügavamalt need, keda ei kuuldud otsekohe. Noored sepä olid töös. Vasarad vuhisesid, taeva-

laotus helises, hõõgus läbi öö ja naela ots jäi kinni minu südamesse ...."

Jah, Sõnga-Säbys jäi meie kõigi südamesse kuldne nael, mis hiilgab seal ilusa mälestusena kaua-kaua.

Meie kõik tahaksime, et sellised kursused jälle varsti korduksid.

Songaseebülane

-----  
Eelolev kirjutus on sisse tulnud toimetuse liikme fil.dr. Joh. Ungersonilt.

### V A R I A .

#### Eesti Õpetajate Keskühingu 1963.a. tegevuse aruanne.

1963.a. jätkus eesti õpetajate organiseerimine oma õpetajate ühingute ümber. Kõige suuremaks saavutuseks sellel alal oli jaanuari algul Nunspeetis (Hollandis) toimunud õppepäevade puhul aluse panemine kõigi Saksamaa eesti õpetajate koondamiseks kogu Saksamaad hõlmava eesti õpetajate ühingu ümber. Vastavate eeltöödega jõuti 1963.a. lõpule. Teatavasti võivad eesti õpetajate ühinguisse täieõiguslike liikmetena kuuluda kõik, kes on omandanud õpetajakutse Eestis või väljaspool Eestit, kes töötavad praegu eesti koolides või täienduskoolides või õpetajatena eesti laste suvikodudes või õpetajatena või õpetajasetäitjatena kohaliku maa koolides.

Eesti õpetajate edasiharimise- ja täienduskursuste korraldamine, enamasti õppepäevade kujul jätkus ka 1963.aastal. 2.-6.jaan. toimusid õppepäevad Saksamaa õpetajaile ja noortejuhtidele Nunspeetis (Hollandis). 1.-3.juunini toimusid õppepäevad õpetajaile ja noortejuhtidele Nemis (Rootsis) ja 7.-17.juulini Rootsi Koolide Ülemvalitsuse korraldusel Sõnga-Sä-

bys. Märkimist väärrib veel, et Nemi õppepäevadel esitatud ettekannete kokkuvõtted ilmusid valimikus "Täienduskoolide tööpõllult III".

Kuigi kõik nimetatud õppepäevad ja täienduskursused ei ole vormiliselt õpetajate ühingute poolt korraldatud, siis nende algatamiseks ja tegelikuks korraldamiseks on ometi õpetajate organisatsioonide poolt juhtivalt kaasa aidatud.

Võeti osa oma esindajate kaudu õpetajate rahvusvaheliste keskorganisatsioonide kongressidest.

Anti välja "Bülletään" nr. 12 Eesti Kutsekooliõpetajate ühingu erinumbrina.

Aruandeaastal kuulusid Eesti Õpetajate Keskühingu juhatusse: esimees -H. Rajamaa, abiesimehed - J. Ungerson ja E. Roosme, sekretär - H. Kirikmäe, abi -H. Marand, laekur - U. Juuno ja abi E. Kiiman, välis-sekr. E. Saare - abi W. Muld.

### Eesti Õpetajate Keskühingu tegevuskava 1964. aastaks.

Jatkata eesti õpetajate koondamist oma õpetajate ühinguisse.

Viimasel ajal on andmete järele tunduvalt suurenenud noorte eesti õpetajate pealekasv, eriti keskkooli ja gümnaasiumi osas. Meie õpetajate ühingud kohtadel peaksid seda silmas pidama ja noori eesti õpetajaid oma ridadesse kutsuma ja neile aktiivseks tegevuseks võimalusi andma. (Näiteks ettekannete esitamiseks reformitaotluste kohta tänapäeva koolielus j.m.)

Otseselt ja kaudselt kaasa aidata, et õppepäevade ja täienduskursuste korraldamine võimaluse korral koos noorteuhtidega - jatkuks kõigis maailmaosades, kus on eesti koole ja täienduskooli te-

gutsemas.

Alustada tähtpäevadeks ja muudeks puhkudeks vajalike "põimikute"väljaandmist.

Jatkata kõigi õpetajate ühiste kokkutulekute korraldamist.

Jatkata koostööd Soome õpetajaskonnaga ja oma esindajate kaudu osa võtta soome õpetajate täienduskursusest. Vastav ettepanek on juba saabunud ühelt Soome õpetajate organisatsioonilt.

Osa võtta oma esindajate kaudu õpetajate rahvusvaheliste keskorganisatsioonide kongressidest Pariisis.

Välja anda "Bülletään" nr. 13 Eesti Algkooliõpetajate Ühingu erinumbrina.

1964.a. juhatusse kuuluvad: esimees H. Rajamaa, abiesimehed - J. Ungerson ja H. Gustavson, sekretär - H. Kirikmäe ja abi H. Marand, välissekretär - E. Saare ja abi H. Marand, laekur - U. Juuno ja abi E. Kiiman. Ametita liige - E. Raukas.

Revisjoni komisjon : M. Susi, L. Mälk, W. Grossthal; asemik - L. Nerep.

-.-.-.-.-



✓  
R18847

muutokset.  
 Lisäksi tähtätyksi on  
 määrätty seuraavien "Sisäministeriön" valtuutusten  
 jaoston puolesta: Matti Järvi ja Aarne Mäkelä  
 valtuutetuiksi.  
 Jaoston puolesta on myös päätetty  
 että on otettava huomioon se, että  
 on oltava huolellisesti tarkastettava, ja  
 otettava huomioon, että on otettava  
 huomioon, että on otettava huomioon.

On vettä on, otettava huomioon se,  
 että on otettava huomioon se, että on  
 otettava huomioon se, että on otettava huomioon.

Vuoksi on "Sisäministeriön" puolesta  
 otettava huomioon se, että on otettava huomioon.

1954. a. ohjelman laatiminen on ollut
- 1. ohjelman suunnittelusta - J. Järvi
  - 2. ohjelman tekemisestä - A. Mäkelä
  - 3. ohjelman seurauksista - J. Järvi
  - 4. ohjelman voimaantulusta - J. Järvi
  - 5. ohjelman seurauksista - J. Järvi

Ohjelman tekemisestä - J. Järvi  
 Ohjelman seurauksista - J. Järvi